

Suomi ja Agenda 2030

– Kansalaisjärjestöjen seurantaraportti

2017

Kestävän kehityksen mallimaan maine koetteilla

SUOMELLA ON VANKKA MAINE kestävän kehityksen edelläkävijänä. Maailmanlaajuisessa vertailussa Suomella meneekin hyvin monella mittarilla mitattuna. Yhteiskuntamme on melko tasa-arvoinen ja eriarvoisuus suhteellisen vähäistä, ja kansalaiset pääasiassa hyvin koulutettuja. Lisäksi julkinen terveydenhuolto sekä moninaiset kulttuuri- ja liikuntapalvelut huolehtivat hyvinvoinnistamme tavalla, josta monissa maissa ei osata edes haaveilla.

Suomen kohtuullisen hyvä tilanne ei kuitenkaan anna lupaa asettua laakereilleen lepäämään. Maailma muuttuu ja Suomen on kyettävä pysymään muutoksessa mukana. Hyvä lähtötilanne antaa Suomelle mainiot edellytykset puuttua niin kansallisiin kestävän kehityksen kipukohtiin kuin kantaa globaalia vastuuta. Maailman ongelmat eivät pysähdy maamme rajoille, eivätkä Suomen toimet ole vailla kansainvälisiä vaikutuksia. Elämme tiiviissä vuorovaikutuksessa maapallon seitsemän ja puolen miljardin ihmisen, parin miljoonan eläinlajin sekä viiden valtameren ja kuuden mantereen kanssa.

YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 -ohjelma edellyttää kaikilta maailman mailta kunnianhimoisia toimia sosiaalisen oikeudenmukaisuuden, ympäristön tilan ja talouden kestävyuden parantamiseksi – kansallisesti ja kansainvälisesti. On jo itsessään suuri saavutus, että kansainvälinen yhteisö sai sovittua seitsemäntoista tavoitteen ohjelmasta, joka ensimmäistä kertaa kokoaa yhteen inhimillisen elämän edellytysten turvaamisen näin laajasti. Tarkoituksena on taata tulevien sukupolvien mahdollisuudet hyvään elämään. Agenda 2030 -ohjelma tarjoaa tilaisuuden muuttaa kansainvälistä yhteisöä ja yhteiskuntia merkittävästi, mikäli tähän on riittävästi poliittista tahtoa. >>

RAPORTTISARJA NRO: 124

JULKAISIJA

Keva ry

JULKAISTU

Toukokuu 2017

ISBN (NID)

978-952-200-249-5

ISBN (PDF)

978-952-200-250-1

ISSN

1236-4797

KIRJOITTAJAT

Ihmisoikeusliitto

Keva

Pelastakaa Lapset

Plan International Suomi

Sininauhaliitto

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Suomen luonnonsuojeluliitto

Suomen Olympiakomitea

Suomen Punainen Risti

WWF Suomi

LAYOUT

Nicola Lönnberg

TOIMITTANEET

Outi Hakkarainen

Katja Hintikainen

Elina Huttunen

Anna-Stiina Lundqvist

KEPA RY

Elimäenkatu 25–27

00260 Helsinki, Finland

+358 9 584 233

info@kepa.fi

kepa.fi

Kevan toimintaa tuetaan ulkoministeriön kehitysyhteistyövaroista.

Sisällys

Kestävän kehityksen mallimaan maine koetteilla	1
Tavoite 1: Ei köyhyyttä	2
Globaali – Pelastakaa Lapset	
Kansallinen ja paikallinen – SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry	
Tavoite 2: Ei nälkää	6
Globaali suositus – Pelastakaa Lapset	
Kansallinen ja paikallinen – Sininauhaliitto	
Tavoite 3: Terveyttä ja hyvinvointia	9
Globaali – Suomen Punainen Risti	
Kansallinen ja paikallinen – Suomen Olympiakomitea ja SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry	
Tavoite 5: Sukupuolten tasa-arvo	12
Globaali – Plan International Suomi	
Kansallinen ja paikallinen – Ihmisoikeusliitto	
Tavoite 9: Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja	16
Globaali, kansallinen ja paikallinen – Suomen luonnonsuojeluliitto	
Tavoite 14: Vedenalainen elämä	19
Globaali, kansallinen ja paikallinen – WWF Suomi	
Tavoite 17: Yhteistyö ja kumppanuus	22
Globaali, kansallinen ja paikallinen – Keva	

Kansallinen toimeenpano kaipaa lisää kunnianhimoa

Valtiolla on päävastuu Agenda 2030 -ohjelman toimeenpanosta. Valtioneuvoston kanslia julkaisi vuoden 2017 alussa suunnitelman¹ siitä, kuinka Suomi tarttuu uusiin kestäväen kehityksen tavoitteisiin.

Suunnitelman laadinta lähti liikkeelle laajalla sidosryhmien kuulemisella. Kansalaisjärjestöissä iloittiin mahdollisuudesta vaikuttaa toimeenpanoon. Laadimme muun muassa hallitukselle ja kunnille suositukset² kunkin tavoitteen saavuttamiseksi. Hallituksen helmikuussa 2017 julkaistu toimeenpanosuunnitelma oli kuitenkin pettymys. Mahdollisuus luoda uusia avauksia sisältävä pitkän aikavälin kunnianhimoinen suunnitelma kestäväen kehityksen toteuttamiseksi oli supistunut lyhytnäköiseksi hallitusohjelman toisinnoksi.

On huolestuttavaa, kuinka Suomen hallitus jättää huomiotta kansallisen politiikkamme vaikutukset maamme rajojen ulkopuolella. Selonteko nostaa Agenda 2030 -hengen mukaisesti johdonmukaisuuden ja globaalin kumppanuuden yhdeksi toimeenpanosuunnitelman kolmesta politiikkaperiaatteesta, mutta unohtaa johdonmukaisuuden selonteon poliittisissa painopisteissä ja konkreettisisa politikkatoimissa. Globaali ulottuvuus käsitellään erillään kansallisesta politiikasta ja kansallisten toimien laajemmat vaikutukset maailmanlaajuisen kehitykseen jätetään lähes täysin huomioimatta.

Toimeenpanosuunnitelman parasta antia on yli hallituskauden seurantaraportti, joka tarjoaa mahdollisuuden laajalle julkiselle keskustelulle. Toimintasuunnitelma julkaistiin selontekona, mikä oli yksi järjestöjen toiveista. Tämä menettely takasi suunnitelman laajan käsittelyn eduskunnassa. Kansalaisyhteiskunnan edustajat ovat aktiivisesti osallistuneet keskusteluun kestävästä kehityksestä ja antaneet lausuntoja kannustaakseen poliittisia päättäjiä sitoutumaan kestäväen kehityksen edistämiseen niin Suomessa kuin maailmalla.

Suomi on laatinut indikaattorit, joilla seurataan edistymistä kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Työtä varten muodostettiin laajapohjainen seurantaraportti, johon on haettu näkemystä ja osaamista ministeriöistä, tutkimuslaitoksista sekä ammatti- ja kansalaisjärjestöistä. Toimivien mittareiden laatiminen ei ole yksinkertaista ja vaatii valintoja eri painotusten välillä. Lisähaasteena on ollut resurssien vähyys. Haluttomuus turvata riittäviä resursseja indikaattorityöhön on osoitus valitettavasta sitoutumisen puutteesta. Yksikin kokopäiväinen indikaattorityöhön sitoutunut virkamies tekisi ihmeitä työn koordinoimiseksi, kokonaisnäkömyksen luomiselle sekä uusien seurantatapojen

etsinnälle. Voimavarojen puutteen vuoksi uhkaa useampi suhteellisen helposti kerättävissä oleva kestävälle kehitykselle relevantti tieto jäädä vaille seurantaa.

On kuitenkin hienoa, että Suomi on ryhtynyt toimeen Agenda 2030 -ohjelman toteuttamiseksi. Suomi on yksi ensimmäisistä maista, joka on laatinut oman kansallisen tulkintansa ja toimintaohjelman. Suomi oli ensimmäisten vapaaehtoisten maiden joukossa raportoimassa edistymistään YK:n korkean tason Agenda 2030 -kokouksessa heinäkuussa 2016. Suomen delegaatiossa oli mukana myös kansalaisjärjestöedustus. Kestäväen kehityksen roolia päätöksenteossa on lisätty myös vahvistamalla Kestäväen kehityksen toimikunnan ja Kehityspoliittisen toimikunnan, roolia ja yhteistyötä. Kansalaisyhteiskunnan mahdollisuudet osallistua keskusteluun Agenda 2030 -ohjelman toteuttamisesta ovat olleet Suomessa suhteellisen hyvät. Samaan aikaan järjestöillä on kuitenkin usein vaikeuksia saada äänensä ja näkemyksensä huomioituiksi loppumetreille asti.

Järjestöt kaipaavat päättäjiltä syvällisempää sitoutumista kestäväen kehityksen toteuttamiseen jokapäiväisessä päätöksenteossa sekä entistä kauaskantoisempaa näkemystä siitä, miten Suomen kansallinen politiikka vaikuttaa maamme rajojen ulkopuolella. Suomi voi olla jatkossakin kestäväen kehityksen mallimaa vain tekemällä rohkeita päätöksiä eriarvoisuuden vähentämiseksi ja maapallon kantokyvyn kunnioittamiseksi.

Eväitä kestäväen kehityksen toteuttamiseen

Tämä seurantaraportti kertoo Suomen nykytilanteesta kestäväen kehityksen toimeenpanossa ja tarjoaa päätöksentekijöille konkreettisia eväitä kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Raportti sisältää politiikkasuosituksia niin globaalipolitiikkaan, kansalliseen päätöksentekoon kuin kunta- ja maakuntatason työhön.

Raportti kattaa ne seitsemän tavoitetta, joihin vuoden 2017 YK:n korkean tason Agenda 2030 -kokous paneutuu. High Level Political Forum kokoontuu vuosittain seuraamaan ja jakamaan tietoa siitä, miten maat ovat edenneet Agenda 2030 -ohjelman toteuttamisessa. Kokous keskittyy joka vuosi tiettyyn joukkoon tavoitteita. Heinäkuussa 2017 käsitellyssä ovat tavoitteet 1 Ei köyhyyttä, 2 Ei nälkää, 3 Hyvä terveys, 5 Sukupuolten välinen tasa-arvo, 9 Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureita, 14 Vedenlainen elämä sekä vuosittain käsitellyssä oleva tavoite 17 Yhteistyö ja kumppanuus.

Tämä raportin ovat koonneet yhteistyössä kymmenen järjestöä siten, että kukin vastaa omista osaamisalueistaan. Raportin työstämiseen on osallistunut myös joukko muita järjestöjä. Kepa on toiminut raportin kokoajana ja vastaa tavoitteen 17 Yhteistyö ja kumppanuus tekstistä. Raportti julkaistaan englanniksi High Level Political Forumissa osana kansainvälisen Social Watch -verkoston Spotlight-raporttisarjaa.

1 Valtioneuvosto (2017). Valtioneuvoston selonteko kestäväen kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta. Kestäväen kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti. VNS 1/2017 vp.
2 Kansalaisyhteiskunnan suositukset Suomen Agenda 2030 -toimintaohjelmaan. 2016. https://www.kepa.fi/tiedostot/kansalaisyhteiskunnan_suosituks_set_agenda_2030_toimintaohjelmaan.pdf

Tavoite 1: Ei köyhyyttä

– Kaikilla on oikeus ihmisarvoiseen toimeentuloon

Pelastakaa Lapset³

GLOBALI SUOSITUS: Suomen kehitysrahoituksen tulee kohdistua kaikkein köyhimmille ihmisille siten, että vähintään puolet Suomen kehitysrahoituksesta suunnataan kaikkein vähiten kehittyneille maille. Äärimmäisen köyhyyden vähentäminen ja ihmisoikeuksien toteutuminen ovat Suomen kehityspolitiikan päätavoitteita, joiden on ohjattava kaikkea toimintaa. Suomen on tuettava inklusiivista köyhyyden vähentämisen politiikkaa huomioiden erityisesti myös haavoittuvimmassa asemassa olevat ihmiset ja kehitysmaiden sosiaaliturvan.

TILANNE NYT: Köyhyys ei ole vain puutetta rahasta tai omaisuudesta, vaan moniulotteista niukkuutta elämän perustarpeista ja hyvinvoinnista. Perinteiset talouden mittarit eivät mittaa köyhyyden monialaisuutta.

Köyhyyden vähentäminen on Suomen kehityspolitiikan keskeisin päämäärä. Sen laadukas toteutus vaatii vakautta

“ *Kauppapoliittisia päätöksiä tehdessä on arvioitava niiden vaikutus köyhimpien ihmisten elämään.* ”

ja pitkäjänteisyyttä. Muutamat Euroopan maat ovat laati-
neet kehitysrahoituslain tai sitovan ohjelman, joka ei vaihte-
tele hallituskoalitioiden mukaan.

Sipilän hallitus leikkasi voimakkaasti kehitysrahoituksen rahoitusta, joka on laskenut 0,39 prosenttiin BKT:stä. Kaikkein köyhimmille maille kohdennetun kehitysrahoituksen osuus on laskenut 0,16 prosenttiin, selvästi alle kansainvälisen 0,2 prosentin tavoitteen.

Suomi on sitoutunut haavoittuvimpien ja heikoimmassa asemassa olevien henkilöiden oikeuksien ja elinolojen parantamiseen⁴. Laajamittaisesti kehitysrahoituksen kohdentumista kaikkein köyhimmille ihmisille tai sen vaikutuksia ei ole arvioitu.

HUOMISEN SUOMI: Köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen globaalisti on Suomen politiikan ytimessä.

Suomen tulee:

- ✓ Suomen kehityspolitiikan päätavoitteen on oltava köyhyyden vähentäminen. Suomen tulee tehdä julkinen sitoumus ja aikataulu kansainvälisen 0,7 %-tavoitteen saavuttamisesta. Suomen kehitysrahoituksesta vähintään puolet on suunnattava kaikkein vähiten kehittyneille maille, ja kaikkein köyhimmille maille vähintään 0,2 prosentin osuus BKT:stä.
- ✓ Kaiken kehitysrahoituksen rahoitetun työn, myös yksityisen sektorin hankkeiden, tuloksellisuuden tulee mitata sitä, miten haavoittuvien ryhmien ja köyhimpien toimeentulo ja palveluiden saatavuus on parantunut.
- ✓ Suomen tulee lisätä tukeaan hyvinvoinnin mittaamiselle, sosiaaliturvajärjestelmien kehittämiseksi ja köyhimpien maiden tiedontuotannolle eriarvoisuudesta.
- ✓ Suomen tulee jatkaa kumppanimaiden verojärjestelmien kehittämistä sekä vaikuttaa kansainvälisesti yritystoiminnan läpinäkyvyyden, pääomapaon vähentämisen ja kansalaisten luottamuksen parantamiseksi.
- ✓ Köyhyyttä vähennetään myös johdonmukaisuudella, jonka tulee ohjata Suomen kansallista päätöksentekoa sekä kannanottoja EU:ssa. Kauppapoliittisia päätöksiä tehdessä on arvioitava niiden vaikutus köyhimpien ihmisten elämään.

Esimerkkejä järjestötyöstä

Pelastakaa Lapset, Invalidiliitto ja UNICEF työskentelevät paikallisten kumppaniensa ja hallitusten kanssa köyhyyden vähentämiseksi tukemalla sosiaaliturvajärjestelmien kehitystä eri puolilla maailmaa. Lapsiystävällisessä sosiaaliturvaohjelmassa Pelastakaa Lapset kehittää paikallisten viranomaisten kanssa maassa jo olevia sosiaaliturvan tukimuotoja huomioimaan lapset paremmin, jotta tuki käytettäisiin lapsen hyväksi.

Invalidiliitto tukee paikallisen kumppanijärjestönsä köyhien vammaisten jäsenten toimeentulo- ja ruokaturva-ryhmiä Sambiassa, jossa suurin osa väestöstä elää köyhyydessä. Hankkeen vammaiset jäsenet ovat hyötäneet Suomen kehittämästä ja tukemasta uudesta sosiaaliturvasta kaikkein köyhimmille.

UNICEF työskentelee köyhyyden vähentämiseksi yhdessä hallitusten ja muiden toimijoiden kanssa tukemalla lapsi- ja sukupuolisensitiivisten sosiaaliturvajärjestelmien kehitystä. Inklusiiviset, integroidut sosiaaliturvajärjestelmät ovat tehokas tapa vähentää sukupolvelta toiselle periytyvää köyhyyttä sekä edistää yhdenvertaisuutta.

3 Aineistoa on koottu työpajassa, jossa olivat edustettuina Invalidiliitto, Pelastakaa Lapset, Solidaarisuus, Suomen UNICEF ja Suomen UN Women ry
4 Ulkoasiainministeriö (2016). Suomen kehityspolitiikka. Yksi maailma, yhteinen tulevaisuus – kohti kestävästä kehitystä. Valtioneuvoston selonteko 4.2.2016, s. 13.

Tavoite 1: Ei köyhyyttä

– Kaikilla on oikeus ihmisarvoiseen toimeentuloon

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

KANSALLINEN SUOSITUS: Jotta Suomi saavuttaisi tavoitteen vähentää köyhyydessä elävien osuutta ainakin puolella, on tällä hetkellä köyhyys- ja syrjäytymisriskin alla olevien yli 900 000 henkilön elämisen edellytyksiä parannettava merkittävästi. **Köyhyyden vähentäminen edellyttää määrätietoista yhteiskuntapolitiikkaa: työllisyyden parantamista ja pitkäaikaistyöttömyyden vähentämistä, kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon lisäämistä, vahvaa sosiaaliturvaa, tasa-arvoista koulutusta ja perusturvan tason nostamista.** Riittävän perustulon käyttöönotto vähentäisi köyhyyttä. Köyhyytilastot on esitettävä sukupuoli- ja ikäsensitiivisesti.

TILANNE NYT: Lähes 17 prosenttia Suomessa asuvista eli 904 000 henkilöä kuului vuonna 2014 köyhyys- ja syrjäytymisriskissä olevien joukkoon. Eurooppa 2020 -strategian tavoitteissaan Suomi on sitoutunut vähentämään tämän joukon määrän 770 000 vuoteen 2020 mennessä.⁵

Vuonna 2015 pienituloisia oli 631 000 eli 11,7 prosenttia Suomessa asuvista. Pienituloisten tulot ovat alle 60 prosenttia mediaanista eli keskitulosta. Vuonna 2015 se tarkoitti yhden hengen taloudessa alle 1 185 euron nettokuukausituloja. Pienituloisuusaste on hieman laskenut viime vuosina. Korkeimmillaan se oli 13,9 prosenttia vuonna 2008.⁶ Suhteellista köyhyyttä syvempää köyhyyttä kuvaava minimibudjettiraja osoittaa, että kahdeksan prosenttia väestöstä eli 440 000 henkilöä elää köyhyydessä.⁷ Vaikka pienituloisten osuus on hieman laskenut, on kokonaan perusturvalla elävien määrä lisääntynyt 50 000:lla vuodesta 2010. Vuonna 2015 Suomessa asuvista 4,3 prosenttia eli 243 232 henkilöä kuului asuntokuntaan, jossa perusturvaetuuksien osuus oli yli 90 prosenttia bruttotuloista.⁸ Vuonna 2014 viisi prosenttia lapsista asui perusturvan varassa elävissä perheissä.

5 Suomen virallinen tilasto, SVT (2016). Tulonjakotilasto. Tulot, asuminen ja asumismenot 2014 (julkaistu 25.5.2016). Tilastokeskus, Helsinki.

6 SVT (2016). Tulonjakotilasto. Tuloerot (kansainvälinen vertailu) 2015 (julkaistu 21.12.2016). Tilastokeskus, Helsinki.

7 Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL (2016). Perusturvan riittävyys ja köyhyys. Suomen sosiaalinen tila 3/2016; Tutkimuksesta tiiviisti 23, lokakuu 2016. THL, Helsinki.

8 SVT (2015). Tulonjaon kokonaistilasto. Tuloerot 2015, 4. Perusturvan varassa 243 000 henkilöä vuonna 2015. Tilastokeskus, Helsinki; Karvonen, Sakari & Minna Salmi (toim.) (2016). Lapsiköyhyys Suomessa. Työpöytäpaperi 30/2016. THL, Helsinki.

Työttömiä työnhakijoita oli 332 200 helmikuussa 2017. Heistä pitkäaikaistyöttömiä oli 117 300. Työttömien määrä on viime aikoina ollut laskussa, helmikuussa 2017 myös pitkäaikaistyöttömyys kääntyi laskuun. Kuitenkin vaikeimmin työllistyvien, yli kaksi vuotta työttömänä olleiden määrä on jatkanut kasvuaan.⁹ Toimeentulotuen saajia oli 400 225 vuonna 2015, eli 7,3 prosenttia väestöstä. Tukea saavien määrä kasvoi 1,8 prosenttia edellisestä vuodesta. Toimeentulotuen saajista lähes kolmasosa saa tukea pitkäaikaisesti.¹⁰

Asumisen korkea hinta on yksi keskeinen toimeentulovaikeuksien syy. Pienituloisten asumismenot ovat kasvaneet yleistä hintakehitystä nopeammin ja samalla asumistuen taso on jäänyt kehityksestä jälkeen.¹¹

“ Jo ennen leikkauksia Euroopan Neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea on antanut Suomelle huomaautuksen perusturvan liian matalasta tasosta. ”

Perusturvan tason riittävyttä arvioitaessa on todettu, että eläkkeensaajia lukuun ottamatta taso ei riitä kattamaan kohtuullisen vähimmäiskulutuksen menoja. Yksinasuvan työttömän perusturva kattaa tällä hetkellä 72 prosenttia minimibudjetista.¹² Vuosina 2016 ja 2017 pienituloisten tilannetta vaikeuttavat lähes kaikkiin sosiaaliturvaetuuksiin kohdistuvat leikkaukset. Vuonna 2016 leikkaus oli 0,4 prosenttia ja seuraavana vuonna 0,85 prosenttia. Lisäksi vuosina 2018–2019 etuuksiin ei tehdä normaaleja indeksikorotuksia. Jo ennen näitä leikkauksia Euroopan Neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea on antanut Suomelle huomaautuksen perusturvan liian matalasta tasosta.¹³

9 Työ- ja elinkeinoministeriö, TEM (2017). Helmikuussa 332 200 työtöntä työnhakijaa. Työllisyyskatsaus helmikuu 2017. TEM, Helsinki.

10 Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL (2016). Toimeentulotuki 2015. Suomen virallinen tilasto. THL, Helsinki.

11 SOSTE Suomen sosiaali ja terveys (2016). Sosiaalibarometri 2016. Erityiskatsaus toimeentulosta ja sote-uudistuksesta. SOSTE, Helsinki.

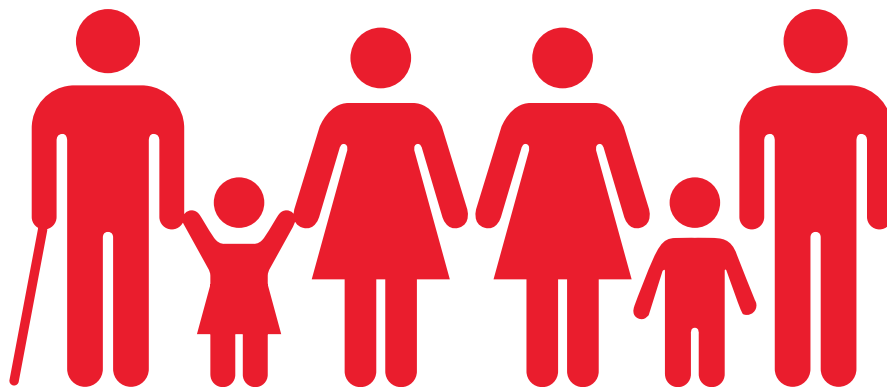
12 Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL (2016). Perusturvan riittävyys ja köyhyys. Suomen sosiaalinen tila 3/2016; Tutkimuksesta tiiviisti 23, lokakuu 2016. THL, Helsinki.

13 Euroopan Neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea antoi 12.2.2015 päätöksen Suomen Sosiaalioikeudellisen Seuran (SSOS) tekemään kanteluun. Komitea katsoi, ettei Suomen perusturvan taso täytä Euroopan Neuvoston sosiaalisen peruskirjan vaatimuksia. Ks. esim. <http://www.eapn.fi/sosiaalisten-oikeuksien-komitea-pitaa-suomen-vahimmaisturvan-tasoa-riittamattomana/>

HUOMISEN SUOMI: Työllisyysaste on kohentunut, nuorisotyöttömyys vähentynyt ja pitkäaikaistyöttömien määrä pienentynyt. Työvoimapalvelujen uudistuksen ja aktiivisen työllisyyspolitiikan myötä kaikilla, myös osatyökykyisillä, on yhdenvertaiset mahdollisuudet saada työtä. Järjestöillä on vahva rooli sekä työllistymistä edistävien palveluiden tuottajina, että työllistäjinä. Kohtuuhintaista vuokra-asunto- tuotantoa on lisätty. Perusturvaetuuksien tasoa on korotettu ja pitkäaikainen toimeentulotuen tarve on pienentynyt. Köyhien ihmisten määrä on vähentynyt. Sosiaaliturvajärjestelmän ja työn yhteensovittamista on helpotettu ja lyhytaikaisenkin työn vastaanottaminen on kannattavaa. Sosiaaliturvajärjestelmää on selkiytetty niin, että ihmisten on helpompi saada heille kuuluvat palvelut ja etuudet.

Suomen tule:

- ✓ Korottaa perusturvan tasoa. Ensisijaisten etuuksien tasosta on pidettävä huolta toimeentulokiriippuvuuden vähentämiseksi. On tärkeää panostaa lapsiperheköyhyyden vähentämiseen, mikä ehkäisee ylisukupolvista köyhyyttä. Perusturvaa on yksinkertaistettava ja kehitettävä niin, että se huomioi paremmin pirstaleisen työelämän sekä mahdollistaa osatyökykyisten työllistymisen.
 - ✓ Panostaa nykyistä enemmän kohtuuhintaiseen vuokra-asuntotuotantoon. Lisäksi on turvattava kohtuullinen asumistuen taso.
 - ✓ Nostaa makrotalouspolitiikassa työllisyyden parantaminen tärkeimmäksi tavoitteeksi. Työvoimapalvelujen uudistus tulee tehdä asiakaslähtöisesti, turvaten yhdenvertaiset palvelut kaikille. Aktiiviseen työvoimapolitiikkaan tulee satsata ja työllisyysmäärärahoja kasvattaa merkittävästi. Järjestöjen rooli työllistämistä edistävien palveluiden tuottajina ja työllistäjinä on tunnustettava.
 - ✓ Laajentaa jatkossa perustulokokeilun kohderyhmää ja kasvattaa otoskokoa. Laajempi kokeilu mahdollistaisi rohkeammat kokeilut kannustinloukkujen purkamiseksi esimerkiksi asumistuen osalta. Verotus on otettava kokeiluun mukaan.
-

Tavoite 1: Ei köyhyyttä

– Kaikilla on oikeus ihmisarvoiseen toimeentuloon

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

PAIKALLINEN SUOSITUS: Suomessa perustuslaki takaa kaikille oikeuden perustoimeentuloon ja riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Kuntien ja maakuntien on taattava, että laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut ovat yhtäläisesti kaikkien saatavilla. **Asiakasmaksut ja omavastuut eivät saa estää tai vaikeuttaa palveluiden saatavuutta.**

TILANNE NYT: Suomalaisen sosiaali- ja terveyspolitiikan peruseriaate on tarjota jokaiselle riittävät ja laadukkaat palvelut riippumatta sosioekonomisesta asemasta, taloudellisista edellytyksistä tai asuinalueesta. Hoidon saatavuudessa ja laadussa on kuitenkin sosioekonomisen aseman mukaisia eroja ylempien sosiaaliryhmien hyväksi. Etenkin haavoittuvat ryhmät uhkaavat jäädä ilman tarvitsemiaan palveluja.

Tutkimukset ovat osoittaneet, ettei terveydenhuollon toiminta välttämättä vähennä terveyseroja, vaan saattaa jopa kasvattaa niitä. Terveydenhuollon rakenteelliset tekijät vaikuttavat palvelujen saatavuuteen ja laatuun. Näitä ovat esimerkiksi kunnallisten avopalvelujen heikkenevä palvelukyky sekä kolmikanavainen (terveysasemat, työterveyshuolto, yksityiset palvelut) avopalvelujen rakenne, joka erilaisten lähetekäytäntöjen takia voi vaikuttaa myös sairaalapalvelujen käyttöön. Kaikkein huono-osaisimpien saaman hoidon laadussa on parannettavaa, kuten myös vanhusten saamassa neuvonnassa ja ohjauksessa.¹⁴

Suomessa kotitalouksien rahoitusosuus terveydenhuollon menoista on Pohjoismaiden korkein. Vuonna 2014 asiakasmaksujen osuus terveydenhuoltomenoista oli Suomessa 19,1, Ruotsissa 15,5, Norjassa 14,5 ja Tanskassa 13,8 prosenttia.¹⁵ Asiakasmaksut ovat kasvaneet kahden viime vuoden aikana. Vuonna 2015 asiakasmaksuja korotettiin 9,4 ja vuonna 2016 lähes 30 prosenttia. Osa kunnista piti vuoden 2016 korotusta kohtuuttomana, ja luopui korotuksesta tai korotti maksuja vain osin. Noin 60 prosenttia kunnista korotti palvelumaksuja pääosin täysimääräisesti.¹⁶ Asiakasmaksut asettavat suomalaiset eriarvoiseen asemaan.

Sote-uudistus uhkaa edelleen lisätä maksujen korotuspainetta. Tämä on kestävä kehitys, josta kärsivät etenkin palvelujen ja tuen tarpeessa olevat pienituloiset kotitaloudet. Sairauksista aiheutuneet kustannukset voivat nousta moninkertaisiksi, jos ihmiset jättävät korkeiden maksujen vuoksi hakematta apua sosiaali- ja terveysasioissa. Monilla maksut ovat johtaneet velkaantumiseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulainsäädännön kokonaistarkastelu on käynnistetty alkuvuodesta 2017.

“ Asiakasmaksut asettavat suomalaiset eriarvoiseen asemaan. ”

HUOMISEN SUOMI: Sote-uudistus on parantanut palvelujen saatavuutta, saavutettavuutta ja laatua. Terveys- ja hyvinvointierot ovat kaventuneet sekä yhdenvertaisuus on parantunut. Samanaikaisesti myös palvelujen kustannustehokkuus on parantunut. Sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakasmaksut on määritetty tasolle, joka ei estä palveluihin hakeutumista. Käytännöt asiakasmaksujen perimättä jättämisestä ja kohtuullistamisesta ovat selkeät ja yhteneväiset.

Kuntien ja maakuntien tulee:

- ✓ Toteuttaa sote-uudistusta konkreettisilla toimilla terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseksi. Laadukkaiden palvelujen tulee olla kaikkien saatavilla. Huono-osaisten erityisryhmien palvelut on turvattava, perustason palveluja vahvistettava sekä panostettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.
- ✓ Toteuttaa valinnanvapausjärjestelmää siten, että se edistää ihmisten yhdenvertaisuutta sekä nopeuttaa hoitoon ja hoivaan pääsyä erityisesti perustasolla.
- ✓ Asettaa asiakasmaksujen tasot siten, että asiakkaan taloudellinen asema ei ole esteenä palveluihin hakeutumiseen. Maksujen määrätymisen perusteiden tulee olla valtakunnallisesti yhdenmukaiset. Asetus ja käytännöt asiakasmaksujen perimättä jättämisestä ja kohtuullistamisesta tulee olla selkeät ja yhdenmukaiset. Asiakkaille on aktiivisesti tiedotettava tästä mahdollisuudesta.

14 Terveyspalvelut THL <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/palvelujarjestelma/terveyspalvelut>

15 OECD Health Statistics

16 Erisuuriset asiakasmaksujen korotukset nakertavat yhdenvertaisuutta SOSTE <https://www.soste.fi/ajankohtaista/erisuuriset-asiakasmaksujen-korotukset-nakertavat-yhdenvertaisuutta.html?p42=15> ja Kunnat korottaneet sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja Kuntaliitto <https://www.kuntaliitto.fi/tiedotteet/2016/kunnat-korottaneet-sosiaali-ja-terveydenhuollon-asiakasmaksuja>

Tavoite 2: Ei nälkää

– Kaikilla ihmisillä on oikeus riittävään, turvalliseen ja ravitsevaan ruokaan. Paikallinen ruuantuotanto tukee kestävä kehitystä.

Pelastakaa Lapset¹⁷

GLBAALI SUOSITUS: Kehitysmaiden pienviljelijöiden ja maankäyttöoikeuksien tukeminen on ensisijaista ruokaturvan ja kestävä maatalouden kehittämisessä. Tässä tulee hyödyntää suomalaisten kansalaisjärjestöjen vahvaa osaamista. Suomen tulee ajaa reiluja, ruokaturvaa vahvistavia kaupan sääntöjä osana kaikkia kansainvälisiä neuvotteluja.

TILANNE NYT: 795 miljoonaa tai yksi yhdeksästä maailman ihmisestä kärsii aliravitsemuksesta etenkin Afrikassa ja Etelä-Aasiassa.¹⁸ Pientuottajat tuottavat 70 prosenttia kaikesta maailman ruuasta. He elävät usein köyhyydessä ja ovat erityisen alttiita shokeille kuten konflikteille, hinta-vaihteluille ja luonnonkatastrofeille, jotka voimistuvat ilmastomuutoksen myötä. Erityisesti naispienviljelijät ovat epäedullisessa asemassa.

Maanomistus- ja luonnonvarojen käyttöoikeuksia rikotaan lähes aina suurien maainvestointien yhteydessä.¹⁹ EU:n ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevan toimintasuunnitelman tavoitteena on vahvistaa ihmisoikeusarviointien vaikutusta politiikkojen suunnitteluun. CONCORDin mukaan EU:n vaikutusarvioinneissa ei ole riittävästi otettu huomioon vaikutuksia köyhimpiin maihin ja siten noudatettu Lissabonin sopimusta.²⁰

Ruokaturva, veden ja energian saatavuus sekä luonnonvarojen kestävä käyttö ovat Suomen kehityspolitiikan painopisteitä. Kokonaisvaltaista strategiaa tai toimintasuunnitelmaa ruokaturvan huomioimiseksi siihen vaikuttavissa politiikoissa ei kuitenkaan ole. Tuki maatalous- ja ruokaturvasektorille on laskenut.²¹

Ruokaturvapilotissa osoitetaan konkreettisesti, miten monet tekijät vaikuttavat Suomen toimiin ruokaturvan edistämässä. Pilotti lisäsi ymmärrystä laaja-alaisen näkö-

kulman välttämättömyydestä ja yhteistyön tärkeydestä. Ruokapoliittisen selonteon²² toimenpiteissä todetaan Suomen huomioivan kansallisessa Agenda 2030:n toimeenpanossa eri politiikan alojen keskinäisvaikutukset ruokaturvaan Suomessa ja globaalisti.²³

HUOMISEN SUOMI: Suomi on keskeinen vaikuttaja globaalin ruokaturvan toteutumisessa ja ajaa ruokaturvaa kokonaisvaltaisesti kehitysyhteistyöllä, kauppapolitiikassa sekä muussa poliittisessa vaikuttamisessa.

22 Ulkoasiainministeriö (2013). Kehitysmaiden ruokaturva vahvistuu politiikka-alojen yhteistyöllä. Ruokaturvapilotti osana kehityspoliittisen toimenpideohjelman toimeenpanoa. Loppuraportti. Ulkoasiainministeriö, Helsinki.

23 Osiossa käytetty lähteenä myös: International Food Policy Research Institute, IFPRI (2014). Building Resilience for Food & Nutrition Security: Highlights from the 2020 Conference. IFPRI, Washington; Food and Agriculture Organization, FAO (2012). Smallholders and Family Farmers. FAO, Rooma; European Union (2015). Briefing: The European Year for Development: Food Security.

Suomen tulee:

- ✓ Jatkaa politiikkajohdonmukaisuuden edistämistä ruokaturvassa perustuen ruokaturvapilottin kokemuksiin.
- ✓ Tukea Maailman ruokaturvakomitean maanomistusoikeuksiin ja maankäyttöön liittyvän säännösten toimeenpanoa ja sitovuutta sekä paikallisen kansalaisyhteiskunnan osallistumista maaomistusoiloista käytävään poliittiseen keskusteluun. Ihmisoikeuspuolustajien suojeleminen on erityisen tärkeää maanomistusoikeuksien yhteydessä.
- ✓ Edistää pientuottajien järjestäytymistä ja osallistumista heitä koskevaan päätöksentekoon sekä erityisesti naisviljelijöiden kansalaistoimintaa ja osallistumista arvoketjuihin.
- ✓ Tukea kehitysmaissa erityisesti paikallisia, alueellisia ja kansallisia markkinoita ruokaturvan vahvistamisessa, myös humanitaarisessa avussa (esim. käteisavun käyttö ruoka-apuohjelmissa).
- ✓ Investoida kehitysyhteistyövaroja vain hankkeisiin, joilla on positiivinen vaikutus paikalliseen ruokaturvaan.
- ✓ Edistää yritysten hankintaketjujen läpinäkyvyyttä parantavia kansainvälisiä, sitovia sopimuksia sekä kansalaisyhteiskunnan ja yritysten yhteistyötä maankäyttö- ja ihmisoikeuksiin sekä hankintaketjuihin liittyen.

17 Aineistoa on koottu työpajassa, jossa olivat edustettuina Invalidiliitto, Pelastakaa Lapset, Solidaarisuus ja Suomen UN Women ry

18 Food and Agriculture Organization, FAO & International Fund for Agricultural Development, IFAD & World Food Program, WFP (2015). The State of Food Insecurity in the World. FAO, Rooma.

19 Working Group on Monitoring of the Civil Society Mechanism, CSM (toim.) (2016). Synthesis Report on Civil Society Experiences regarding use and implementation of the Tenure Guidelines and the challenge of monitoring CFS decisions. FAO, Rooma.

20 CONCORD (2016). Sustainable development – the stakes could not be higher. Raportti, CONCORD, Bryssel.

21 Kehityspoliittinen toimikunta, KPT (2015). Kehityspoliittikka käännekohtassa: Suomen kehityspoliittikan tila 2015. KPT, Helsinki.

Tavoite 2: Ei nälkää

– Kaikilla ihmisillä on oikeus riittävään, turvalliseen ja ravitsevaan ruokaan. Paikallinen ruuantuotanto tukee kestävä kehitystä.

Sininauhaliitto²⁴

KANSALLINEN SUOSITUS: Veropoliittisilla ratkaisuilla on tuettava kaikkien mahdollisuutta hankkia terveellistä ja ravitsevaa ruokaa. Ekologisesti kestävä maatalous, lähituotanto ja ruokahävikin vähentämistä tulee vahvistaa. Suomeen on laadittava laki, joka velvoittaa luovuttamaan myynnistä poistetut syömäkelpoiset elintarvikkeet voittoa tavoittelemattomille tahoille ruokajakelua varten.

TILANNE NYT: 1990-luvun laman aikaan syntyneet leipäjonot, yhteisöruokailut, erilaiset ruuanjakelut ja kuntien ja seurakuntien antamat maksusitoumukset ruokaostoksiin ovat tällä hetkellä jo vakiintunutta käytäntöä. Väestötason tutkimuksen²⁵ mukaan joka kymmenes 18–79 -vuotias suomalainen kertoi olleensa vuonna 2013 tilanteessa, jossa rahat eivät riittäneet ruokaan, 2,3 prosenttia tutkituista oli saanut ruoka-apua.

“ Huomisen Suomessa ei ole ruokajonoja ja hävikkiruuan määrä vähenee. ”

Ruoka-apua jakavia toimijoita arvioitiin vuonna 2013 olevan noin 400. Ruoka-apua hakee vähintään kerran vuodessa säännöllisesti noin 12 600 henkilöä ja epäsäännöllisesti 9 500 henkilöä, vuositasolla ruoka-avussa on 1,7 miljoonaa käyntiä.²⁶

Pääasiassa avuntarvitsijoille jaetaan vähittäis- ja tukku-kauppojen sekä elintarviketehtaiden ylijäämäuokaa, jota

24 Tietoa on koottu myös Sininauhaliiton ja Sininauhasäätiön ruoka-apua käsitelleessä seminaarissa Helsingissä 29.11.2016, alustajina palveluesimies Hanna Kuisma (Yhteinen pöytä), tutkija Maria Ohisalo (Itä-Suomen yliopisto) ja toiminnanjohtaja Kristian Vilkmann (ViaDia ry).

25 Lehtelä, Kirsi-Marja & Laura Kestilä (2014). Kaksi vuosikymmentä ruoka-apua. Teoksessa Marja Vaarama & Sakari Karvonen & Laura Kestilä & Pasi Moisio & Anu Muuri (toim.), Suomalaisten hyvinvointi 2014. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki, 270–281, s. 270.

26 Ohisalo, Maria & Niko Eskelinen & Jonna Laine & Sakari Kainulainen & Juho Saari (2013). Avun tilkkutäkki. Suomalaisen ruoka-apukentän monimuotoisuus. Raha-automaattiyhdistys, Espoo, s. 17, 37–38.

arvioidaan syntyvän 65–75 miljoonaa kiloa vuodessa²⁷. Lisäksi ruoka-apua annetaan EU:n vähävaraisimmille suunnatusta eurooppalaisen avun rahastosta²⁸ ainakin vuoden 2020 loppuun asti sekä esimerkiksi koulujen ja päiväkotien ylijäämäuokaa. Hyviksi toimintamalleiksi ovat osoittautuneet muun muassa RuokaNysse Tampereella ja Vantaan Yhteinen pöytä, joka tavoittelee toiminnallaan osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistumista.

HUOMISEN SUOMI: Huomisen Suomessa ei ole ruokajonoja ja hävikkiruuan määrä vähenee. Aiemmin ruoka-apua tarjonneet tahot harjoittavat osallistavaa ja yhteisöllistä toimintaa hävikkiruokaa hyödyntäen.

27 Silvennoinen, Kirsi & Heta-Kaisa Koivupuro & Juha-Matti Katajajuuri & Lotta Jalkanen & Anu Reinikainen (2012). Ruokahävikki suomalaisessa ruokaketjussa. Foodspill 2010–2012 -hankkeen loppuraportti. MTT, Jokioinen.

28 Fund for European Aid to the Most Deprived, FEAD. Ks. esim. <http://tem.fi/vahavaraisten-avun-rahasto-fead-2014-2020>. EU:n ruoka-avusta: Ohisalo, Maria (2012). EU:n ruoka-apuohjelman vaikutus ruoka-avun vakiintumiseen Suomessa. Teoksessa, Mikko Niemelä & Juho Saari, Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. Teemakirja 10, Kela, Helsinki, 146–170.

Suomen tulee:

- ✓ Laatia laki, joka auttaa ensisijaisesti vähentämään ruokahävikin tuottamista koko elintarviketieteen pituudelta ja huolehtii, että ruoka-apua antavat tahot pystyvät ottamaan hävikin vastaan kestävästi.
- ✓ Vähentää huono-osaisuutta esimerkiksi jalkautuvan sosiaalityön, verkaneuvonnan, työttömien terveystarkastusten, palvelu- ja työllisyysohjauksen, työttömien uudelleen koulutuksen ja perusturvan parannuksilla.
- ✓ Vahvistaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä esimerkiksi tukemalla yhteistä ruuanlaittoa ja ruokailua.
- ✓ Mahdollistaa hävikkiruuan käyttäminen, jakaminen ja edullinen myynti esimerkiksi kirpputoreja vastaavien ruokatorien avulla ja vähentää ruoka-apuun liittyvää stigmaa ja häpeää.
- ✓ Luoda mahdollisuudet laadukkaaseen ruokahävikin logistiikkaan ja elintarviketurvallisuuteen.
- ✓ Hyödyntää digitalisaation mahdollisuuksia ruokajakelun logistiikassa ja hävikin torjunnassa.

Tavoite 2: Ei nälkää

– Kaikilla ihmisillä on oikeus riittävään, turvalliseen ja ravitsevaan ruokaan. Paikallinen ruuantuotanto tukee kestävästä kehitystä.

Sininauhaliitto²⁹

PAIKALLINEN SUOSITUS: Kuntien ja maakuntien on huolehdittava, että esimerkiksi oppilaitoksissa ja vanhainkodeissa käyttämättä jäävä ruoka syödään tähdelounaana paikan päällä tai otetaan paikallisesti hyötykäyttöön. Kuntien ja maakuntien on tuettava myös elinkeinoelämää ja kansalaisyhteiskuntaa ylijäämäruuan hyötykäytössä. Kuntien on noudatettava yhteisöruokailussa valtakunnallisia ravitsemussuosituksia. Kouluissa ja päiväkodeissa on ohjattava eettisiin ruokavalintoihin.

TILANNE NYT: Eri puolilla Suomea on huono-osaisuutta, johon liittyy myös nälkää tai puutetta ruuasta. Ruoka-apua käyttävistä 20–25 prosenttia on kokenut itsensä nälkäiseksi viimeisen kuukauden aikana. Ruoka-apua saaville tehdyn tutkimuksen mukaan apu on sitä saaville pärjäämisen kannalta välttämätöntä 82 prosentille vastaajista (täysin ja osin samaa mieltä).³⁰

HUOMISEN SUOMI: Huomisen Suomessa ei ole ruokajonoja ja hävikkiruuan määrä vähenee. Aiemmin ruoka-apua tarjonneet tahot harjoittavat osallistavaa ja yhteisöllistä toimintaa hävikkiruokaa hyödyntäen.

“ Ruoka-apua käyttävistä 20–25 prosenttia on kokenut itsensä nälkäiseksi viimeisen kuukauden aikana. ”

Kuntien ja maakuntien tulee:

- ✓ Lisätä jalkautuvaa sosiaalityötä, palveluohjausta, työttömien terveystarkastuksia ja työllistymisen mahdollisuuksia sekä selkeyttää työllisyysprosessia. Osa toimenpiteistä tulee olemaan myöhemmin maakuntien vastuulla.
- ✓ Koordinoida yhteistyössä eri toimijoiden kanssa osallistavaa ja yhteisöllistä toimintaa, jossa hyödynnetään hävikkiruokaa.
- ✓ Tarjota tyhjillään olevia tiloja ruoka-aputyön käyttöön.
- ✓ Kannustaa yrityksiä ja lähiruokatuottajia osallistumaan ruoka-aputalkoisiin muun muassa tukemalla ravintoloiden, kahviloiden ja työpaikkaruokalojen hävikkilogistiikkaa.
- ✓ Vähentää ruoka-apuun liittyvää stigmaa ja häpeää ja järjestää ruoka-avun tilat lämpimiksi ja yhteisöllisyyttä mahdollistaviksi palkkaamalla tätä varten erillisen koordinaattorin.

²⁹ Tietoa koottu myös Sininauhaliiton ja Sininauhasäätiön Ruoka-apua käsitelleessä seminaarissa Helsingissä 29.11.2016, alustajina palveluesimies Hanna Kuisma (Yhteinen pöytä), tutkija Maria Ohisalo (Itä-Suomen yliopisto) ja toiminnanjohtaja Kristian Vilkmán (ViaDia ry).

³⁰ Ohisalo, Maria & Juho Saari (toim.) (2014). Kuka seisoo leipäjonossa? Ruoka-apu 2010-luvun Suomessa. Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 83, Kaks - Kunnallissalan kehittämissäätiö, Helsinki.

Tavoite 3: Terveyttä ja hyvinvointia

– Fyysisen ja mielenterveyden edistäminen on kestävän kehityksen edellytys.

Suomen Punainen Risti³¹

GLOBALI SUOSITUS: Suomen on tuettava kansalaisjärjestöjen työtä terveyden edistämiseksi, joka on merkittävä tapa tukea kouluttautumista, työkykyä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Suomi on yksi harvoista maista, joka on edistänyt seksuaali- ja lisääntymisterveyttä globaalisti. Suomen tulee jatkossakin toimia vahvasti näiden asioiden puolesta.

TILANNE NYT: Kehitysyhteistyömäärärahojen leikkaukset ovat johtaneet siihen, että humanitaarisia- ja kehitysyhteistyöohjelmia on jouduttu äkillisesti lakkauttamaan. Suomi on määritellyt kehitysyhteistyöpolitiikalleen neljä erityistä painopistettä. Terveiden edistäminen ei näihin lukeudu, vaikka se on köyhyyden, nälän ja eriarvoistumisen poistamisen ohella yksi ihmisoikeuksien toteutumisen ja kestävän kehityksen perusedellytyksistä.

“ Humanitaarista kehitysyhteistyötä tekevien järjestöjen toiminta on keskeinen keino turvata ihmisten oikeus terveyteen. ”

Sodat ja konfliktit lisäävät painetta katastrofi- ja terveys-työhön. Humanitaarista kehitysyhteistyötä tekevien järjestöjen toiminta on keskeinen keino turvata ihmisten oikeus terveyteen. Maailmassa on yli 65 miljoonaa ihmistä, joiden on ollut pakko jättää kotinsa ja yli 21 miljoonaa pakolaista. Julkisen vallan tehtävänä on tukea järjestöjen humanitaarista työtä.

Äitiys- ja seksuaaliterveyden parantaminen on globaalien terveyden edistämisen näkökulmasta tärkeää. Vuosittain 300 000 naista kuolee raskauden ja synnytyksen aikana. Suomella on osaamista toimia vahvana äitiys- ja seksuaaliterveyden edistäjänä globaalisti.

Ilmastonmuutoksen todennäköisimpien seurausten toteutuminen aiheuttaa kielteisiä terveysvaikutuksia. Niihin

varautuminen ja niiden ehkäisy tulee sisällyttää osaksi terveyden edistämisen ohjelmia. Myös uusien globaalien epidemioiden ennaltaehkäisy ja niihin vastaaminen edellyttää varautumista. Avainasemassa on terveystalouteen pääsy, oikean tiedon jakaminen, aikainen diagnostisointi ja epidemioiden leviämisen estäminen.

HUOMISEN SUOMI: Terveys on läpileikkaava teema, jonka edistäminen tukee myös muiden Agenda 2030 -tavoitteiden toteutumista. Terveiden edistäminen on integroitu tiiviiksi osaksi kaikkia köyhyyden ja eriarvoistumisen poistamiseen tähtäviä toimenpiteitä.

Rahoitusleikkausten myötä yhteistyö eri toimijoiden kesken on yhä keskeisempää. Teemojen läpileikkaavuuden lisäksi globaali terveyden edistäminen vaatii pitkäjänteistä sitoutumista ja pyrkimystä terveydenhuollon palveluketjujen ja paikallisyhteisöjen vahvistamiseen. Erityistä huomiota on kiinnitetty haavoittuvassa asemassa olevien yhteisöjen ja ihmisten katastrofikestävyyden vahvistamiseen.

Suomen tulee:

- ✓ Nostaa terveyden edistämisen yhdeksi kehitysyhteistyöpolitiikan painopisteistä, ja tukea samalla myös muiden Agenda 2030 -tavoitteiden tuloksellista saavuttamista.
- ✓ Tukea erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien terveydenhuoltopalvelujen saatavuutta.
- ✓ Nostaa seksuaali- ja lisääntymisterveys terveyden edistämisen keskeiseksi teemaksi.
- ✓ Korostaa ilmastonmuutoksen terveysvaikutuksiin varautumisen tärkeyttä.

31 Aineistoa on koottu työpajassa 8.2.2017, jossa olivat edustettuina Suomen Punainen Risti, Suomen Olympiakomitea, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry ja Väestöliitto.

Tavoite 3: Terveyttä ja hyvinvointia

– Fyysisen ja mielenterveyden edistäminen on kestävä kehityksen edellytys.

Suomen Olympiakomitea ja SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry³²

KANSALLINEN SUOSITUS: Saavuttaaksemme kattavat, laadukkaat ja tasa-arvoiset sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille on tehtävä poikkihallinnollista verkostoa ja yhteistyötä. **Aktiivisen elämäntavan edistäminen koko ihmisen elämänsä ajan luo hyvinvointia ja ennaltaehkäisee sairauksia.** Ennaltaehkäisyyn ja kannustimiin suunnatun julkisen rahoituksen määrää on lisättävä. Päätöksenteon pohjana on käytettävä tietoa koetusta hyvinvoinnista.

TILANNE NYT: Terveys- ja hyvinvointipalvelut ovat Suomen vahvuus. Nykyistä järjestelmää ei pidä romuttaa vaan uudistaa. Sosiaali- ja terveyspalveluiden uudelleen järjestelyiden suunnittelussa tulee huomioida koko ihmisen elinikäisen palvelutarpeet.

Erityisiä haasteita Suomessa ovat ihmisten henkisen hyvinvoinnin ja mielenterveyden ongelmat. Mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet esimerkiksi opiskelijoiden keskuudessa, vaikka samaan aikaan alkoholin ja tupakkatuotteiden käyttö on vähentynyt.

“ Haasteena on hyvinvointierojen kasvaminen eri ihmisryhmien välillä, mikä vauhdittaa eriarvoistumista myös muilla yhteiskunnallisilla mittareilla. ”

Haasteena on myös hyvinvointierojen kasvaminen eri ihmisryhmien välillä, mikä vauhdittaa eriarvoistumista myös muilla yhteiskunnallisilla mittareilla. Muun muassa syrjäytyneiden ja paperittomien jääminen terveyspalveluiden ja tilastojen ulkopuolelle on huolestuttavaa.

Tietoa terveellisen elämän ja hyvinvoinnin edellytyksistä on saatavilla runsaasti, ja ymmärrys laaja-alaisesta terveyden edistämisestä lisääntyy. Tietoa ei kuitenkaan vielä hyödynnetä riittävästi. Myös järjestöillä on tärkeitä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, kuten veripalvelu, päihdetyö, ensiapuryhmät, vertaistukiryhmät ja yksinäisyyttä ehkäisevät palvelut.

HUOMISEN SUOMI: Tulevaisuudessa hyödynnetään entistä paremmin tutkittua tietoa suomalaisten elintavoista ja tarpeista terveys- ja hyvinvointipalveluiden suunnittelussa ja tuottamisessa. Sote-uudistuksessa varmistetaan, etteivät uudelleenjärjestelyt lisää eriarvoistumista, vaan vähentävät terveyseroja ja ehkäisevät palveluiden ulkopuolelle tippumista.

Panostaminen elinikäiseen aktiivisuuteen ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin lisääntyy. Väestön ikääntyminen nähdään vahvuutena: eläkeläiset ovat terveempiä ja aktiivisempia kuin koskaan.

Sairauksien ennaltaehkäisy on kustannustehokasta työtä, joka ei heti näy bruttokansantuotteessa. Sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannuksia pienennetään ehkäisevillä matalan kynnyksen palveluilla, joita järjestöt ovat kokeneita ja ketteriä järjestämään. Investoiminen ihmisten ja yhteisöjen hyvinvointiin lisääntyy. Samalla luodaan edellytykset kestäväälle taloudelliselle kehitykselle.

Suomen tulee:

- ✓ Rakentaa ja selkeästi sanoittaa malli, jossa järjestöt, julkiset toimijat ja yritykset luovat yhdessä tulevaisuuden sosiaali-, terveys ja hyvinvointipalveluita.
- ✓ Järjestää riittävät resurssit ja palvelut mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyyn ja hoitamiseen.
- ✓ Panostaa ennaltaehkäiseviin palveluihin ja ohjelmiin, jotka edistävät ihmisten koettua hyvinvointia, työkykyä ja elinikäistä aktiivisuutta.
- ✓ Pysäyttää yhteiskunnan palveluiden ulkopuolelle jäävien eriarvoistuminen (mm. paperittomien kohdalla).
- ✓ Huolehdiä, että terveyden edistämisen toimintaohjelma toimeenpannaan ja niiden toteutumista seurataan kansallisella tasolla.

³² Aineistoa on koottu työpajassa 8.2.2017, jossa olivat edustettuina Suomen Punainen Risti, Suomen Olympiakomitea, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry ja Väestöliitto.

Tavoite 3: Terveyttä ja hyvinvointia

– Fyysisen ja mielenterveyden edistäminen on kestävä kehityksen edellytys.

Suomen Olympiakomitea ja SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry³³

PAIKALLINEN SUOSITUS: Kunnan tulee taata aktiivisen elämäntavan edellytykset esimerkiksi tarjoamalla liikunta- ja kulttuuripalveluja ja olosuhteita. Kunnan on myös kannustettava asukkaita ja yhteisöjä oman hyvinvointinsa edistämiseen. Elintaso- ja mielenterveys-sairauksien, päihteiden väärinkäytön ja syrjäytymisen ennaltaehkäisy vaativat nopeaa reagoimista ja sukupuoli-sensitiivistä lähestymistapaa.

TILANNE NYT: Sosiaali- ja terveyspalvelut kunnissa ovat edelleen kansainvälisesti katsottuna Suomen vahvuus. Esimerkiksi terveyspalveluissa Suomi on kansainvälisten vertailujen kärjessä pystyen kuitenkin samalla säilyttämään korkean kilpailukyvyn. Sote-uudistuksen tavoite onkin perusteltu: palveluiden kehittäminen ja tasavertaisen saataavuuden varmistaminen.

Vaikeutena Suomen kunnissa on alueiden ja ihmisten eriarvoistuminen. Ongelmaa korostaa ikääntyminen ja siitä seuraava huoltosuhteen heikkeneminen. Ikääntymisessä on vahvuksiakin: aktiivinen vanhusväestö on voimavara esimerkiksi järjestötyössä.

Näihin vaikeuksiin tarttuminen on ollut usean Suomen hallituksen asialistalla. Sote- ja maakuntaudistukset, työllisyystavoitteet, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen hankkeet ovat keskeisiä esimerkkejä mainittuihin haasteisiin vastaamisesta. Suomen kunnissa on hyviä käytäntöjä, kuten liikunnan palveluketjut.

HUOMISEN SUOMI: Kunnan rooli sote- ja maakuntaudistuksen jälkeen on selkeästi terveyttä ja hyvinvointia edistävä. Tämän mahdollistamiseksi kuntien ja maakuntien päättäjillä on käytössään järjestelmällinen ennakoarviointi niistä vaikutuksista, joita terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä tavoittelevilla toiminnoilla on.

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on myös selkeä osa kuntien ja maakuntien tehtäviä. Tähän sisältyy kuvaus siitä, miten palveluketjut toimivat kunnan ja maakunnan välillä. Lisäksi terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on osa sekä maakunnan että kunnan strategista suunnittelua sekä seurantaa.

“ Sosiaali- ja terveyspalvelut kunnissa ovat edelleen kansainvälisesti katsottuna Suomen vahvuus. ”

Jotta kaikkien toimijoiden voimavarat on voitu ottaa parhaalla tavalla käyttöön, eri hyvinvointia ja terveyttä edistävien toimijoiden on oltava osallisena hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnittelussa, seurannassa sekä arvioinnissa sen toteuttamisen lisäksi. Tiiviimmällä yhteistyöllä eri sektoreiden välillä pystytään vastaamaan entistä paremmin myös erilaisiin vaikeuksiin.

Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämiseksi kunta tarjoaa kaikille alle 25-vuotiaille ilmaisen ehkäisyn.

Kuntien ja maakuntien tulee:

- ✓ Pitää kiinni ja kehittää sosiaali- ja terveyspalveluiden laatua ja yhdenvertaista saatavuutta.
- ✓ Edistää järjestöjen ja julkisen sektorin yhteistyötä. Esimerkiksi maahanmuuttajien kotoutuksesta on kunnissa hyviä malleja.
- ✓ Hyödyntää entistä paremmin olemassa olevaa tutkimustietoa.
- ✓ Rakentaa hyvinvoinnille entistä parempia mittareita.
- ✓ Rakentaa palveluita ihmisen elinkaaren mukaisesti. Esimerkiksi liikunnan kohdalla nykyisessä järjestöjen ja julkisen sektorin liikunnan palvelutarjonnassa ja liikkumaan kannustamisessa on selkeä aukko nuorten kohdalla. Ohjata palveluita jatkossa entistä ihmislähtöisemmin: palvelutarpeen tulee ohjata järjestelmää, ei palvelurakenteen ihmisen käyttäytymistä.

33 Aineistoa on koottu työpajassa 8.2.2017, jossa olivat edustettuina Suomen Punainen Risti, Suomen Olympiakomitea, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry ja Väestöliitto.

Tavoite 5: Sukupuolten tasa-arvo

– Sukupuolten tasa-arvon tulee näkyä läpileikkaavasti kaikkien kestävä kehityksen tavoitteiden toteutuksessa.

Plan International Suomi³⁴

GLOBALI SUOSITUS: Suomen sitoutuminen sukupuolten tasa-arvon sekä naisten ja tyttöjen oikeuksien edistämiseen kaikessa kehityspolitiikassa on toimeenpantava käytännössä ja sen toteutumista on seurattava ja arvioitava. Tasa-arvo on otettava huomioon johdonmukaisesti kaikissa kehitysyhteistyön rahoitusmuodoissa, mukaan lukien yritysrahoituksessa. Kansalaisyhteiskunnan rooli pitkäaikaisessa tasa-arvotyössä on tunnustettava ja sille on kohdistettava tarpeelliset resurssit.

TILANNE NYT: Suomi on jo monen vuosikymmenen ajan pyrkinyt edistämään naisten huomioon ottamista ja sittemmin naisten ja tyttöjen oikeuksien, myös seksuaali-oikeuksien, edistämistä kehitysyhteistyössä. Vuodesta 2001 lähtien sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen on nähty keskeisenä kaikessa Suomen kehitysyhteistyössä ja vuodesta 2004 lähtien naisten ja tyttöjen oikeudet ovat olleet Suomen kehityspolitiikan läpileikkaavia tavoitteita. Nykyisen hallituksen kehityspoliittinen selonteko linjaa naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman vahvistamisen ensimmäiseksi painopisteekseen, mikä on merkittävä saavutus tasa-arvon edistämisen kannalta. Sitoutuminen tasa-arvoon näkyy myös hallituksen selonteossa Agenda 2030:n toimeenpanosta.

Huolimatta näistä pitkäkestoista sitoumuksista lukuisissa selvityksissä ja evaluoinneissa on kiinnitetty huomiota puutteisiin sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi Suomen kehitysyhteistyön suunnittelussa, toimeenpanossa ja raportoinnissa. Puheissa ja linjauksissa näkyvä sitoutuminen ei ole riittävällä tasolla muuttunut käytännön teoiksi, esimerkiksi tasa-arvoa edistävän työn rahoituksessa, seurannassa tai asiantuntijaresursseissa. Hallituskausi on jo puolessa välissä ja selkeät linjaukset siitä, miten naisten ja tyttöjen oikeuksien painopistettä tullaan käytännössä toimeenpanemaan, puuttuvat edelleen. Hallituksen alkuvuoden 2017 päätös keskittää kansainvälisille kansalaisjärjestöille suunnattu rahoitushaku seksuaali- ja lisääntymis-terveyttä ja -oikeuksia edistävälle järjestöille vastauksena

USA:n rahoitusleikkauksiin tältä alalta on tervetullut avaus oikeaan suuntaan painopisteen toteuttamisessa.

Kehitysyhteistyöhön tehdyt nopeat leikkaukset sekä rahoituksen siirtäminen entistä enemmän yrityssektorin tukemiseen eivät ole edistäneet painopisteen toteuttamista. Yritysten kautta kanavoidun kehitysyhteistyön tasa-arvo-vaikutukset ovat epäselvät. Tasa-arvotyön valtavirtaistaminen vaikuttaa myös etenevän verkkaisesti. Sukupuolten tasa-arvon saavuttaminen globaalisti vaatii johdonmukaisia toimia kehityspolitiikan lisäksi myös muissa politiikoissa.

“ Yritysten kautta kanavoidun kehitysyhteistyön tasa-arvo-vaikutukset ovat epäselvät. ”

OECD:n tasa-arvotavoitteen (gender marker) mukaisesti raportoidusta Suomen kehitysyhteistyöstä 37 prosenttia huomioi sukupuolivaikutukset vuonna 2015. Samana vuonna tasa-arvon edistäminen oli keskeisessä osassa kuitenkin vain kuudessa prosentissa. Suomen tekemät rahoitusleikkaukset sukupuolten tasa-arvoa edistävälle YK-järjestöille heikentänevät Suomen vaikutusmahdollisuuksia näiden järjestöjen sisällä. Kansalaisjärjestöjen tekemä arvokas tasa-arvotyö erityisesti yhteisötasolla ja perheiden parissa on kärsinyt rajuista kehitysyhteistyöleikkauksista.

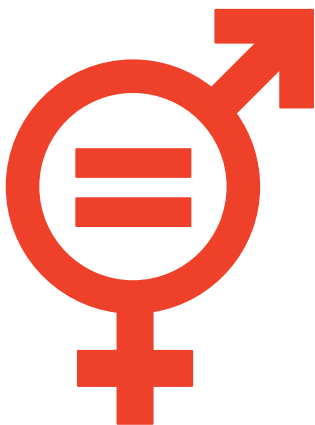
HUOMISEN SUOMI: Sitoutuminen sukupuolten tasa-arvoon sekä naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien edistämiseen on keskeisessä osassa kaikessa Suomen ja suomalaisten toimijoiden harjoittamassa kehitysyhteistyössä. Tasa-arvon edistämiseksi tehty työ on selkeästi ja yli hallituskausien linjattua ja sen toteuttamista tukevat riittävät taloudelliset ja henkilöresurssit. Tasa-arvotyön tuloksellisuutta seurataan järjestelmällisesti.

Tasa-arvon todellinen edistäminen vaatii työtä yhtä aikaa monella tasolla. Ihmisten tietoisuuden, asenteiden ja käytäytymisen lisäksi tarvitaan työtä rakenteiden ja lainsäädännön muuttamiseksi, niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Tämän vuoksi Suomi tukee tasa-arvotyötä monipuolisesti erilaisin rahoituksin.

³⁴ Tekstin ideoimiseen ovat osallistuneet Suomen UN Women ry, Suomen UNICEF ry, Solidaarisuus ja Vammaiskumppanuus ry.

Suomen tulee:

- ✓ Lisätä sellaisen kehitysyhteistyön osuutta rahoituksesta, jonka tavoitteena on sukupuolten tasa-arvon sekä naisten ja tyttöjen oikeuksien edistäminen. Suomen tulee tämän osalta päästä EU:n sitoumuksen tasolle, jossa vuoteen 2020 mennessä 85 prosenttia kaikesta kehitysyhteistyöstä sisältää tasa-arvon joko pääasiallisena tai merkittävänä osatavoitteena (OECD DAC gender marker 2 ja 1).
- ✓ Laatia selkeät linjaukset ja ohjeistukset siitä, millä tavalla tyttöjen ja naisten oikeuksien painopistettä toimeenpannaan ja tasa-arvon läpileikkaavuus käytännössä toteutetaan kehitysyhteistyössä, myös yritysten tekemässä kehitysyhteistyössä.
- ✓ Seurata järjestelmällisesti tasa-arvotyön tuloksellisuutta luomalla sitä varten sisällöllisesti relevantit mittarit.
- ✓ Vahvistaa tukeaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevien, kuten vammaisten naisten ja tyttöjen, oikeuksien ja osallisuuden edistämiseksi huomioiden YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus”.

Esimerkkejä järjestötyöstä:

Vuonna 2016 Plan International käynnisti uudenlaisen laajapohjaisen yhteistyöhankkeen, jonka tarkoituksena on seurata kestävästi kehityksen tavoitteiden toteutumista tyttöjen ja naisten oikeuksien näkökulmasta aina vuoteen 2030 saakka. Tämä järjestö ja yrityksiä yhdistävä Equal Measures 2030 -hanke kerää tietoa, analysoi ja seuraa sukupuolten tasa-arvon kannalta keskeisten tavoitteiden ja mittarien edistymistä, tuo esille puutteita tiedonkeruussa sekä täydentää virallisten mittarien avulla kerättyä tietoa laadullisella tutkimuksella. Tavoitteena on vaatia paremman tiedon avulla valtioilta tilivelvollisuutta kestävästi kehityksen sitoumuksista yhdessä muiden tyttö- ja naisliikkeiden kanssa. Hallituksille hanke tarjoaa keinon kohdistaa investointeja oikein ja tehokkaasti.

Noin miljardi lasta maailmassa kokee jonkin muotoista väkivaltaa joka vuosi. Together for Girls on YK:n, Yhdysvaltojen, Kanadan ja kehitysmaiden hallitusten sekä yksityisen sektorin yhteinen kumppanuus lapsiin kohdistuvan väkivallan ja erityisesti tyttöihin kohdistuvan seksuaalisen väkivallan ehkäisemiseksi. Se edistää erityisesti kestävästi kehityksen tavoitteita 5 ja 16. Together for Girls -kumppanuus yhdistää eri toimijoiden ja sektorien osaamisen ja rahoituksen lastensuojelun ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi sekä väkivallan ja HIV-epidemian kitkemiseksi. Together for Girls on käynnissä 21 maassa Afrikassa, Aasiassa, Latinalaisessa Amerikassa ja Karibian alueella. Eri toimijat ovat yhteistyössä keränneet dataa ja sen pohjalta laatineet ja käyneet toteuttamaan toimintasuunnitelmia erityisesti tyttöihin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi. Yksi järjestökumppaneista on UNICEF.

Tyttöjen sukuelinten silpomisen ja perheväkivallan ehkäiseminen Nyanzan läänissä Keniassa: Solidaarisuuden paikalliset kumppanijärjestöt Nyanzan läänissä Keniassa ovat toteuttaneet kolmen hankkeen ohjelmallisen kokonaisuuden, jonka päämääränä on, että yhteisön jäsenet puhuvat avoimemmin ja toimivat julkisesti tyttöjen sukuelinten silpomista ja perheväkivaltaa vastaan.

Tavoite 5: Sukupuolten tasa-arvo

– Sukupuolten tasa-arvon tulee näkyä läpileikkaavasti kaikkien kestävä kehityksen tavoitteiden toteutuksessa.

Ihmisoikeusliitto³⁵

KANSALLINEN SUOSITUS: YK:n naisten oikeuksien sopimus velvoittaa Suomea edistämään tasa-arvoa aktiivisella toiminnalla ja seurannalla. **Yhteiskunnallisessa päätöksenteossa sukupuolivaikutukset tulee arvioida etukäteen sekä raportoida niistä julkisesti.** Tarvitaan myös lainsäädäntöuudistuksia kuten perhevapaajärjestelmän uudistaminen 6+6+6-mallin mukaisesti isille korvamerkittyjä vapaita lisäten; seksuaalirikoslainsäädännön uudistus, pakkoavioliittojen kriminalisointi Istanbulin sopimuksen mukaisesti sekä translain uudistus sukupuolivähemmistöjen ihmisoikeuksien turvaamiseksi. Myös vain miehille pakollista yleistä asevelvollisuutta tulee tarkastella kriittisesti.

TILANNE NYT: Hallituksen Agenda 2030 toimeenpano-ohjelma ulottuu yli hallituskauden, silti tavoite viittä sanotaan toteutettavan hallitusohjelmalla. Tasa-arvo-ohjelmaan hallitus on tehnyt edeltäjänsä suppeamman ja vaatimattomamman sekä kohdistanut sille niin niukat resurssit, ettei esimerkiksi vanhempainvapaan 6+6+6-malli etene, eikä Istanbulin sopimusta³⁶ toteuteta riittävästi.

Taloudellisen laskusuhdanteen aikana tehdyt päätökset, kuten subjektiivisen päivähoito-oikeuden muuttaminen, työajan pidennys, lomarahen leikkaus ja eläkeläisiin kohdistuvat supistukset, voivat vaarantaa sukupuolten välisen tasa-arvon myönteisen kehityksen. Lainsäädäntöuudistusten alla ei kriittisestä julkisesta keskustelusta huolimatta tehty sukupuolivaikutusten arviointia.

Istanbulin sopimuksen myötä naiseen kohdistuva väkivalta on saanut enemmän huomiota. Turvakotien rahoitus on siirtynyt valtiolle, maksuton 24/7-puhelinpalvelu lähisuhdeväkivallan uhreille on käynnistynyt, seksuaalinen ahdistelu on kielletty rikoslaisissa, ja oikeusministeriö on pyytänyt Kriminaali- ja oikeuspolitiikan instituuttia selvittämään pakkoavioliittoja. Toimeenpanoa odottavat vielä esimerkiksi pakkoavioliittojen kriminalisointi ja tehokas kansallinen tyttöjen sukuelinten silpomisen vastainen työ.

³⁵ Aineistoa on koottu työpajassa 16.1.2017, jossa olivat edustettuina Ihmisoikeusliitto, Monika Naiset Liitto ry, Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry, Plan International Suomi, Suomen UN Women ry, ja Väestöliitto.

³⁶ Maailman ensimmäinen laaja-alainen naiseen kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemistä ja poistamista koskeva ns. Istanbulin sopimus tuli Suomessa voimaan 1.8.2015.

Translain uudistus ei etene, vaikka edellisellä hallituskaudella aloitettiin taustatyö. Miesten yleisestä asevelvollisuudesta ei ole käyty yhteiskunnallista keskustelua.

Kansalaisjärjestöjen rahoituksen leikkaukset ovat heikentäneet kansalaisten mahdollisuutta osallistua tasa-arvon ja ihmisoikeuksien kehittämiseen, jolloin myös kansallisen tilanteen ja kansainvälisten sopimusten seuranta vaarantuvat.

HUOMISEN SUOMI: Eri sukupuolilla on yhtäläiset mahdollisuudet suomalaisessa yhteiskunnassa, jota kehitetään johdonmukaisesti, tutkimuslähtöisesti, ihmisoikeuksia ja tasa-arvotavoitteita kunnioittaen.

Istanbulin sopimuksen toimeenpanon ansiosta naiseen kohdistuvan väkivallan määrä on vähentynyt radikaalisti. Lähisuhdeväkivallan uhreille on kattavat palvelut. Erityisesti riskissä olevien, kuten maahanmuuttajataustaisten sekä vammaisten naisten ja LHBTI-henkilöiden erityistarpeet on huomioitu palveluiden kehittämisessä.

Eläkeköyhyys on poistunut. Sukupuolten välinen palkkatasa-arvo on toteutunut, myös vähemmistöillä.

Maahanmuuttajanaiset otetaan aktiivisesti vastaan jo kotoutumisprosessin alkuvaiheessa, heidän erityistarpeensa huomioidaan ja he ovat aidosti tasa-arvoisia kansalaisia. Tytöt ja nuoret naiset saavat varttua ilman häirintää ja vihapuhetta.

Suomen tulee:

- ✓ Toteuttaa eri päätöksenteon tasolla ennakkoon sukupuoli-vaikutusten arviointia.
- ✓ Uudistaa tasa-arvolakia palkkavertailun helpottamiseksi.
- ✓ Uudistaa perhevapaita lisäten isille kiintiöityjä osuuksia ja huomioiden perheiden moninaisuus.
- ✓ Palauttaa subjektiivinen kokopäiväinen päivähoito-oikeus.
- ✓ Toimeenpanna Istanbulin sopimus täysimääräisesti ja kunnianhimoisesti.
- ✓ Käynnistää uudelleen translain uudistustyö.
- ✓ Huolehtia tasa-arvoa ja naisten oikeuksia edistävien järjestöjen sekä sukupuolentutkimuksen rahoituksen riittävydestä.
- ✓ Kehittää maahanmuuttopolitiikkaa sukupuolinäkökulma huomioiden.

Tavoite 5: Sukupuolten tasa-arvo

– Sukupuolten tasa-arvon tulee näkyä läpileikkaavasti kaikkien kestävän kehityksen tavoitteiden toteutuksessa.

Ihmisoikeusliitto³⁷

PAIKALLINEN SUOSITUS: Monet kansainväliset sopimukset ja Suomen lainsäädäntö velvoittavat kuntia toteuttamaan tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta toiminnassaan. Siksi on välttämätöntä, että kaikessa kunnallisessa päätöksenteossa arvioidaan sukupuolivaikutukset ja toimitaan tasa-arvokehityksen turvaamiseksi. Kunnat ovat merkittävä naisvaltaisten matalapalkka-alojen työnantaja. Lisäksi kunnilla on ratkaiseva rooli naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisytyössä. **Kunnat myös järjestävät varhaiskasvatusta ja koulutusta, joka parhaimmillaan purkaa suomalaisen koulutusjärjestelmän sukupuolisegregaatiota ja vaikuttaa asenneilmapiiriin.**

TILANNE NYT: Menossa olevat sote- ja maakuntauudistukset merkitsevät suurta työelämän mullistusta, joka koskettaa erityisesti naisia. Muutoksessa yli 200 000 sosiaali- ja terveydenhuoltoalan työntekijää tulee siirtymään kunnista ja kuntayhtymistä maakuntien palvelukseen. Yli 90 prosenttia kuntien sote-henkilöstöstä on naisia. Muutoksella voi olla merkittävä vaikutus työelämän tasa-arvoon. Myös palvelujen saatavuus eri ryhmille voi muuttua, tämä koskee erityisesti yleensä haja-asutusalueilla asuvia iäkkäitä naisia.

Viimeaikaisia positiivisia uudistuksia koulutuksessa ovat opetussuunnitelmien perusteiden uudistus, jonka myötä muun muassa ihmisoikeudet on sisällytetty opetussuunnitelman kaikkiin osa-alueisiin sekä tasa-arvosuunnitteluvollisuuden ulottaminen peruskouluihin. Tasa-arvosuunnittelun myötä koulut ovat vähitellen heräämässä kysymykseen seksuaalisesta ja sukupuoleen liittyvästä häirinnästä ja siihen puuttumisesta.

Lapset ja nuoret eivät kuitenkaan saa tasavertaisesti seksuaaliopetusta kaikissa kunnissa. Seksuaaliopetus sekä seksuaaliterveyspalvelut eivät ota myöskään riittävästi huomioon sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuutta. Myös seksuaalikasvatuksen kautta voitaisiin käsitellä kysymyksiä häirinnästä, jolla on yhteyksiä tyttöjen heikompaan kouluviihtyvyyteen.

Poikien oppimistulosten heikkenemiseen ja koulun keskeytymiseen on kiinnitetty paljon huomiota julkisessa kes-

kustelussa. Myös sosioekonomisen taustan vaikutuksesta ja alueellisista eroista on käyty keskustelua. Vähemmän huomiota on saanut se seikka, että myös tyttöjen ja poikien välinen ero lukutaidossa on Suomessa poikkeuksellisen suuri verrattuna muihin maihin ja vaatisi tehokkaampaa puuttumista.

HUOMISEN SUOMI: Eri sukupuolet valitsevat koulutusalan oman kiinnostuksensa ja kykyjensä mukaan vapaina sukupuolinormeista, eikä sukupuoli ohjaa tai määritä henkilön koulutus- ja työelämäpolkua. Koulupudokkaiden määrä on vähentynyt merkittävästi. Koko maassa oppimisen ja lukutaidon taso ovat erittäin hyviä, myös niin kutsuttu toiminnallisen lukutaidon taso. Koulut ja muut oppilaitokset tukevat kaikkien oppimista ja ovat häirinnästä vapaata aluetta.

Maakunta- ja kuntapäätäjien sukupuolijakauma on tasainen ja sukupuolivaikutusten arviointi on vakiintunut osa kaikkea päätöksentekoa. Maakunnan sote-palvelut ovat yhdenvertaisesti eri ryhmien saavutettavissa.

Palkatonta hoivavastuuta jaetaan tasaisesti sukupuolten välillä. Kunnan päätökset tukevat hoivan tasaista jakamista johdonmukaisesti.

Kuntien ja maakuntien tulee:

- ✓ Seurata sukupuolten tasa-arvoa palkkauksessa ja urakehityksessä sote-uudistuksen yhteydessä sekä yleisemmin tasa-arvokehityksen edistämiseksi.
- ✓ Kuntien ja maakuntien tulee seurata sukupuolinäkökulmasta palvelujen saatavuutta sote-uudistuksen jälkeen ja kiinnittää erityistä huomiota sosiaaliturvaan ja -etuihin kohdistuneiden leikkausten kasautuviin, sukupuolittuneisiin vaikutuksiin.
- ✓ Allekirjoittaa Eurooppalainen tasa-arvon peruskirja.
- ✓ Kehittää väkivallan ehkäisytyötä kunnassa.
- ✓ Täydennyskouluttaa opettajia ja varhaiskasvatushenkilökuntaa sukupuolisensitiivisessä kasvatuksessa ja häirintään puuttumisessa sekä sen ehkäisemisessä.
- ✓ Kehittää seksuaaliopetusta niin, että se on oppilaslähtöistä, osallistavaa ja ottaa huomioon sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuuden.
- ✓ Toteuttaa päätösten tietopohjaista sukupuolivaikutusten arviointia.

³⁷ Aineistoa on koottu työpajassa 16.1.2017, jossa olivat edustettuina Ihmisoikeusliitto, Monika Naiset Liitto ry, Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry, Plan International Suomi, Suomen UN Women ry, ja Väestöliitto.

Tavoite 9: Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja

– Yhtäläinen ja universaali tiedon saatavuus tuo ihmisten potentiaalin yhteiskuntien käyttöön.

Suomen luonnonsuojeluliitto

GLOBAALI SUOSITUS: Suomi on innovaatioiden ja uuden teknologian kehittämisen yhteiskunta. Meillä on hyvät edellytykset tukea kehitysmaiden omaa pienyritystä, innovaatioita ja perusinfrastruktuuria. **Infrastruktuurin ja tiedonsaannin kehittämisen tulee ensisijaisesti vähentää eriarvoisuutta ja olla kaikille saavutettavaa ja kestävä.**

TILANNE NYT: Useat yhteisöt taistelevat terveellistä ympäristöä, luonnon monimuotoisuutta (biodiversiteettiä) ja alkuperäiskansojen maaoikeuksia uhkaavia teollisuus- ja infrastruktuurihankkeita vastaan. Kaivokset, öljyn- ja kaasunporaus, asutuksen levittäytyminen sekä infrastruktuurihankkeet uhkaavat luonnon monimuotoisuutta kaikkialla maailmassa. Pohjois-Dakotan öljyputki, kaivoshankkeet Madagaskarilla ja Finnfundin rahoittamat suurpadot

“ *Kaivokset, öljyn- ja kaasunporaus, asutuksen levittäytyminen, metsien hakkuut sekä infrastruktuurihankkeet uhkaavat luonnon monimuotoisuutta kaikkialla maailmassa.* ”

Laosissa ovat esimerkkejä hankkeista, joissa ympäristönäkökulmat ovat jääneet jalkoihin, eikä paikallisyhteisöjen ääntä ja oikeuksia ole kunnioitettu. Rahavirtoja ohjautuu yhä fossiilisiin polttoaineisiin sekä muihin kestäättömiin hankkeisiin. Ympäristöjärjestöt ovat arvostelleet esimerkiksi Euroopan investointipankin (EIB) tapaa kohdentaa rahoitusta, josta 10 prosenttia ohjautuu kaivoksille ja selvästi pienempi osuus vesi- ja sanitaatiohankkeisiin. Koulutus- tai terveyssektoria ei rahoiteta lainkaan.³⁸

³⁸ Suomen luonnonsuojeluliitto, SLL (2015). Kaivannaisten maailmantalous: Kultakuumeesta luonnonvarakriisiin. SLL, Helsinki.

HUOMISEN SUOMI: Vahvistamalla paikallisyhteisöjen oikeuksia ja tietoja käyttämiensä uusiutuvien luonnonvarojen hallinnasta esimerkiksi YK:n biodiversiteettisopimuksen tai YK:n ruoka- ja elintarvikejärjestö FAOn ohjeistusten mukaisesti edistetään oikeusperustaista kehitystä. Tämä tukee lisäksi uusiutumattomien luonnonvarojen ekologisesti vastuullista käyttöä ja turvaa samalla luonnon monimuotoisuuden perustuvia arvoja. Valtiot ja yritykset noudattavat kansainvälinen luonnonsuojeluliiton (IUCN) syksyllä 2016 antamaa linjausta lopettaa kaivostoiminta ja muut luontoa uhkaavat hankkeet kaikilla luonnonsuojelualueilla.³⁹ Teolliset hankkeet eivät myöskään uhkaa paikallisten yhteisöjen oikeuksia, toimeentuloa tai kulttuuriperintöä. Tiedonsaannin lisäksi aito osallisuus hankkeissa ja vaikuttamismahdollisuus niiden toteutumiseen on kestävä teollisuuspolitiikan indikaattori. Kehityspankkien rahoittamisessa hankkeissa noudatetaan korkeita ympäristöstandardeja.

³⁹ International Union for Conservation of Nature, IUCN (2016). IUCN Resolutions, Recommendations and other Decisions. IUCN, Gland. Ks. pelkkä linjaus WCC-2016-Rec-102 osoitteessa: https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/resrecfiles/WCC_2016_REC_102_EN.pdf (13.4.2017)

Suomen tulee:

- ✓ Vaatia kansainvälisten ja kansallisten ympäristösääntöjen noudattamista.
- ✓ Edistää ympäristösääntöjen kehittämistä kansainvälisen luonnonsuojeluliiton linjausten mukaisesti.
- ✓ Vaatia, että kaikissa rahoitettavissa tai toteutettavissa hankkeissa on kriteerit, joilla varmistetaan ihmisoikeuksien kunnioittaminen, työ- ja maaoikeudet sekä niiden yhteisöjen etukäteinen ja vapaa suostumus (Free Prior and Informed Consent) ja vaikutusmahdollisuudet, joita hankkeet koskettavat.

Tavoite 9: Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja

– Yhtäläinen ja universaali tiedon saatavuus tuo ihmisten potentiaalin yhteiskuntien käyttöön.

Suomen luonnonsuojeluliitto

KANSALLINEN SUOSITUS: Hyvinvointiyhteiskunnan uudistamisessa uusien, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävien innovaatioiden kehittäminen on avainasemassa.

Kestävän tutkimuksen hyödyntäminen päätöksenteossa, tuotekehittelyssä ja teollisuuden uudistamisessa vaatii riittävää resursointia koulutukseen ja tieteseen sekä tukea monialaiselle yhteistyölle.

TILANNE NYT: Suomi on resurssi-intensiivinen talous, jossa kulutetaan paljon materiaa. Korkea BKT saadaan aikaan selvästi suuremmalla luonnonvarojen käytöllä kuin Ruotsissa, Itävallassa, Saksassa tai Belgiassa.⁴⁰ Eurostatin mukaan suomalaisista luonnonvaroista saadaan tuottoa noin euro kilolta kun EU:ssa keskiarvo on kaksi euroa kilolta.⁴¹

Resurssi-intensiivisyys näkyy useilla teollisuuden aloilla. Metsäsektorilla hallituksen tavoitteena on lisätä metsien hakkuita. Metsäteollisuuden menetelmät kuitenkin heikentävät luonnon tilaa, eikä Suomi ole yltänyt kansainvälisiin suojelutavoitteisiin.

Kaivosteollisuus ja muut hankkeet uhkaavat kymmeniä luonnonsuojelualueita ympäri Suomea. Jo malminetsinnässä suojelualueiden koskemattomuus vaarantuu. Niillä tapahtuneet laiminlyönnit aiheuttavat myös vaaraa luontoarvoille. Metallikaivoksista valtaosa rikkoi ympäristölupaansa vuonna 2014. Suomen verolainsäädännön puutteet antavat ulkomaisille kaivosyhtiöille mahdollisuuden louhia malmeja ilman kunnollista korvausta.⁴²

Energia-intensiivinen teollisuus on leimallista Suomelle, ja valtio tukee sitä verohelpotuksilla, päästöoikeuksien ilmaisjaolla, päästökaupan epäsuorien kulujen kompensoinnilla ja veronpalautuksilla. Energiankulutuksen suorat ja epäsuorat julkiset tuet ovat vuosittain noin kaksi miljardia euroa, vaikka ne ovat pääosin ympäristölle haitallisia.

Suomi sijoittuu korkealle tutkimus- ja kehittämistoiminnan menojen vertailussa.⁴³ Menot olivat 6,1 miljardia 2015 eli

hieman alle kolme prosenttia bruttokansantuotteesta, kertoo Tilastokeskus. Euroopan unionin keskiarvo on noin kaksi prosenttia. Kuitenkin viime vuosina erityisesti yritysten, sektoritutkimuslaitosten ja julkisten laitosten tutkimusmenot ovat pienentyneet.⁴⁴ Vuosien 2005–2013 välillä tutkimus- ja kehittämistoiminnan henkilöresurssit laskivat seitsemän prosenttia. Tutkimuksen ja koulutuksen rahoitusta on leikattu satoja miljoonia vuonna 2015. Leikkaukset kohdistuvat korkeakoulujen lisäksi Tekesiin ja Suomen Akatemiaan, jotka rahoittavat muun muassa patentoimista ja perustutkimusta.

HUOMISEN SUOMI: Suomalaisten kulutustottumukset ovat muuttuneet kohtuullisemmiksi ja energiankulutus sekä luonnonvarojen kokonaiskulutus pienentynyt. Harvinaistuvien mineraalien käyttöä korvataan yleisemmällä mineraaleilla ja mineraalien kierrätystä ja uusiokäyttöä on lisätty. Suojelualueiden koskemattomuudesta pidetään kiinni ja ympäristönsuojelun taso on parantunut. Teollisia innovaatioita kehitetään monitieteisen tutkimuksen pohjalta ja resursiivisuuden sekä luonnonvarojen säästämisen näkökulmasta. Suomi on saavuttanut kansainvälisen sitoumuksensa 17 prosentin suojeluasteesta ja uudistanut metsänhoitomenetelmiä. Teollisuushankkeita ja kaavoitusta valmistellaan vahvassa yhteistyössä kansalaisten ja sidosryhmien kanssa.

⁴⁴ Tilastokeskus (2016). Tutkimus- ja kehittämistoiminta 2015. (27.10.2016.) Tilastokeskus, Helsinki.

Suomen tule:

- ✓ Siirtyä resurssi-intensiivisestä yhteiskunnasta kohti palveluyhteiskuntaa ja korkean jalostusasteen tuotteita.
- ✓ Vaalia tutkimuksen moniäänisyyttä. Saattaa tutkimus- ja kehittämismenot takaisin kasvu-uralle.
- ✓ Luopua ympäristölle haitallisista tuista ja asettaa mineraalien hyödyntämiselle kaivosvero.
- ✓ Turvata luonnolle riittävä määrä suojelualueita. Estää kaivostoiminta, malminetsintä ja muut teolliset hankkeet luonnonsuojelualueilla.
- ✓ Turvata paikallisten ihmisten vaikutusmahdollisuudet teollisissa hankkeissa ja maankäytön suunnittelussa sekä saamelaisten oikeudet.

⁴⁰ Tilastokeskus (2016). Materiantarve laskee hitaasti. (23.11.2016) Tilastokeskus, Helsinki.

⁴¹ Vahvelainen, Simo (2016). Materiaalivirtoja maasta taivaaseen. Tieto&Trendi 1/2016 (22.3.2016).

⁴² Finnwatch (2016). Kaivosverotuksen kehitysmää. Selvitys metallimalmeja louhivien kaivosyhtiöiden veronmaksusta ja verosuunnittelusta Suomessa. Finnwatch, Helsinki.

⁴³ Eurostat (2017). Share of enterprises that had product innovation 2012–2014 (%).

Tavoite 9: Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja

– Yhtäläinen ja universaali tiedon saatavuus tuo ihmisten potentiaalin yhteiskuntien käyttöön.

Suomen luonnonsuojeluliitto

PAIKALLINEN SUOSITUS: Kuntien ja aluehallinnon on tuettava kestävää kehitystä edistäviä innovaatioita ja teollisuutta esimerkiksi kaavoituksella. **Muun muassa kaivannaisteollisuuteen liittyvissä lupa-asioissa on toteutettava yhdenmukaisia, ekologisesti kestäviä käytäntöjä.** Teollisuushankkeita käsittelevien ja valvovien paikallisviranomaisten resurssit ja riittävä osaaminen on taattava. Samalla on turvattava riippumattomuus elinkeinoelämän intresseistä. Teollisuushankkeiden tiedot on tuotava avoimesti kansalaisten kommentoitavaksi.

TILANNE NYT: Kestäviä investointeja alueelliseen infrastruktuuriin ja innovaatioihin edustavat esimerkiksi julkinen liikenne, uusiutuva energia sekä tieto- ja viestintäteknologia. Julkisen liikenteen saatavuus vaihtelee alueellisesti paljonkin. Edelläkävijäkaupungeissa tarkoituksena on lisätä sähköisen ja biokaasukäyttöisen julkisen liikenteen määrää, mutta toisilla alueilla julkista liikennettä ei juurikaan ole tarjolla.

Käytännöt luonnonsuojelun ja teollisten toimien yhteensovittamisessa vaihtelevat alueittain. Esimerkiksi maakuntakaavassa suojeluvarauksen saaneita soidensuojeluohjelman alueita on kaavailtu turvetuotantoon, mikä ei edusta luonnon tai ilmaston kannalta kestävää elinkeinotoimintaa. Esimerkiksi korkein hallinto-oikeus on linjannut, että Keski-Suomen maakuntavaltuusto on kolmannen vaihemaakuntakaavan hyväksyessään tehnyt lainvastaisen päätöksen useiden turvetuotantoalueiden osalta.⁴⁵ Joissain maakunnissa maakuntaliitto on kaavoituksessaan suunnitellut toimintoja, jotka uhkaavat jo perustettujen suojelualueiden olemassaoloa. Esimerkiksi Lapin Liitto on tehnyt näin Kemihäärän tulvasuojelultaan ja Sallan lasketelurinteen kohdalla. Teollisissa hankkeissa, kuten Talvi-vaaran/Terrafamen kaivoksen kohdalla paikallisyhteisön luottamus viranomaisiin ja elinkeinonharjoittajiin on murentunut.

⁴⁵ Korkein hallinto-oikeus (2016). Muu päätös 755/2016. Keski-Suomen 3. vaihemaakuntakaavan vahvistamista koskeva asia. Antopäivä 9.3.2016, taltionumero 755.

“ Viime vuosina ELY-keskusten henkilöstömääriä on leikattu voimakkaasti, mikä on tuonut lisähaastetta lupakäytäntöjen asianmukaiseen hoitamiseen. ”

Suomessa ollaan uudistamassa alueellista ympäristöhallintoa. Viime vuosina ELY-keskusten henkilöstömääriä on leikattu voimakkaasti, mikä on tuonut lisähaastetta lupakäytäntöjen asianmukaiseen hoitamiseen.

HUOMISEN SUOMI: Kaavoituksessa ja elinkeinotoiminnan suunnittelussa sovitetaan toimintoja yhteen ekosysteemi-palveluita ja luonnon monimuotoisuutta vaalien. Kevyen liikenteen väylät ovat houkuttelevia. Joukkoliikenne raiteilla ja päästöttömän uusiutuvan energian voimalla on arkea. Kuntien ja maakuntien ympäristöviranomaiset ovat riippumattomia teollisista ja elinkeinopoliittisista intresseistä, lupakäytännöt ovat yhdenmukaisia ja takaavat ympäristönsuojelun korkean tason.

Kuntien ja maakuntien tulee:

- ✓ Varmistaa ympäristöosaamisen ja ympäristönsuojelun taso riittävällä resurssoinnilla ja koulutuksella.
- ✓ Suosia liikennetarkoituksissa joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen vaihtoehtoja ja huolehtia niiden kunnossapidosta.
- ✓ Kannustaa kestäviin innovaatioihin hankintojen avulla.
- ✓ Tehdä päätöksiä maankäytöstä pääsääntöisesti kaavoitusprosesseilla, ei erillisinä päätöksinä.
- ✓ Saattaa kuulutukset lausunnoista ja päätöksistä nähtäville sähköisinä.
- ✓ Kaavoittaa luonnonsuojelun kannalta arvokkaat alueet suojeluun.

Tavoite 14: Vedenalainen elämä

– Rannikkoekosysteemien suojelua tarvitaan niin Suomessa kuin maailmalla. Merten suojelu on tärkeää luonnon monimuotoisuuden sekä ihmisten ruokaturvan takaamiseksi.

WWF Suomi

GLOBAALI SUOSITUS: Suomen tulee ajaa merten suojelualueita kansainvälisin sopimuksin – myös arktisille alueille. **Kalakantojen suojelua on edistettävä esimerkiksi poistamalla ryöstökalastusta mahdollistavat tuet.** Toimivien jätteenkäsittelyjärjestelmien luominen ja maatalouden päästöjen vähentäminen ehkäisevät osaltaan biodiversiteettiä uhkaavaa saastumista, kuten muovien kertymistä meriin.

TILANNE NYT: Vain 5,1 prosenttia maailman meristä on suojelun piirissä. 1,23 prosenttia niistä on kalastuskieltoalueita. Yli 90 prosenttia maailman kalakannoista on joko ylikalastettuja tai täysin hyödynnettyjä. Yli miljardin ihmisen

“ Jopa 80 prosenttia maailman meriin päätyvästä roskasta on muovia. ”

kalankulutusta vastaava määrä kalansaalista menetetään ylikalastuksen, tehottoman kalastushallinnon ja saaliiden poisheiton vuoksi. Suomi ei ole aktiivinen toimija globaalissa kalastuspolitiikassa. Euroopan yhteinen maatalouspolitiikka (CAP) on ristiriitainen EU:n ympäristötavoitteiden kanssa. Jopa 80 prosenttia maailman meriin päätyvästä roskasta on muovia.

HUOMISEN MAAILMA: Suomi on edistänyt maailmanlaajuisia tavoitetta suojella 30 prosenttia maailman meristä. Suomi on toiminnallaan edistänyt globaalisti vastuullisempaa kalastushallintoa ja maailman kalansaaliiden kestäväää käyttöä. Suomi on toiminut aktiivisesti EU:n maatalousympäristön monimuotoisuuden turvaamiseksi edesauttamalla Euroopan yhteisen maatalouspolitiikan korvausjärjestelmän siirtymistä tuotantomääräperusteisesta ekosysteemipalveluperusteiseksi. Suomi on toiminut aktiivisesti, jotta yhä vähemmän muovia päätyy meriin ja tehokkaat keinot sen poiskeräämiseksi ja uusiokäyttämiseksi ovat käytössä.

Suomen tulee:

- ✓ Hyödyntää arktisen neuvoston puheenjohtajuus ekologisesti yhtenäisen arktisen suojelualueverkoston synnyttämiseksi huomioiden erityisen arvokkaat merialueet (EPSA).
- ✓ Edistää meriliikenteeltä rajoitettujen erityisen herkkien merialueiden (PSSA) perustamista arktisille alueille.
- ✓ Ajaa kansallisesti, EU:ssa ja muissa kansainvälisissä yhteisissä ekosysteemilähtöistä, tieteelliseen tutkimukseen ja varovaisuusperiaatteeseen pohjautuvaa kalastushallintoa sekä merellisten luonnonvarojen kestäväää kulutusta.
- ✓ Vaatii Euroopan maatalouspolitiikan ohjaamista ympäristön kannalta kestävämpään suuntaan.

Tavoite 14: Vedenalainen elämä

– Rannikkoekosysteemien suojelua tarvitaan niin Suomessa kuin maailmalla. Merten suojelu on tärkeää luonnon monimuotoisuuden sekä ihmisten ruokaturvan takaamiseksi.

WWF Suomi

KANSALLINEN SUOSITUS: Biodiversiteetiltään rikkaat merenpohja-alueet on suojeltava Suomen mereisten kansallispuistojen verkostoa laajentamalla.

Maa- ja metsätalouden ravinnekuormitusta hallitaan kohdennetuin ympäristönsuojelutoimin ja lisäämällä merkittävästi kasvipohjaisen ravinnon osuutta suomalaisten ruokavaliossa. Kalojen hälyttävä uhanalaistumiskehitys tulee kääntää laskuun.

TILANNE NYT: Suomi on suojellut tällä hetkellä 9,9 prosenttia merialueistaan, mutta verkosto ei ole ekologisesti yhtenäinen, eikä se edusta kattavasti erilaisia luontotyyppisiä. Suomi sijoittuu meri- ja rannikkoalueiden tilaa ja kestävää käyttöä vertailevalla Ocean Health Indexillä sijalle 69, ja Suomen kehitys on lievästi negatiivista. Vain kolmannekselle mertensuojelualueista on tehty käyttö- ja hoitosuunnitelma. Maatalouden ympäristönsuojelutoimenpiteet eivät

“*Suomalaiset syövät ympäristön ja terveyden kannalta kestävämmiä määriä lihaa.*”

ole riittäviä ja ne on kohdennettu väärin. Maatalouden ravinnekuormitus ei ole vähentynyt kansallisten ja kansainvälisten tavoitteiden mukaisesti. Suomen kahdestatoista uhanalaisesta kalalajista tai -muodosta kahdeksan on mereistä, ja niistä suurin osa on vaelluskaloja. Suomalaiset syövät ympäristön ja terveyden kannalta kestävämmiä määriä lihaa.

HUOMISEN SUOMI: Meristrategia- ja vesipuitelidirektiivin määrittämä meren ja siihen laskevien vesistöjen hyvä ekologinen tila on saavutettu ja sitä ylläpidetään aktiivisin toimin. Biologinen monimuotoisuus on turvattu suojelemalla kolmannes jokaisen mereisen luontotyyppin esiintymisalueesta. Mereisten luonnonvarojen uusiutumiskyky on näin varmistettu, mikä on luonut mahdollisuuksia sinisen talouden kestäväälle kehitykselle. Maatalouden kuormitus on saatu hallintaan tehokkaasti kohdennetuilla ympäristötoimenpiteillä. Uhanalaiset kalakannat⁴⁶ on elvytetty elinvoimaisiksi. Suomalaiset ovat vähentäneet huomattavasti lihan ja muiden eläinperäisten tuotteiden kulutusta.

46 Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. http://www.ymp.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Julkaisut/Erillisjulkaisut/Suomen_lajien_uhanalaisuus_Punainen_kirja

Suomen tulee:

- ✓ Toteuttaa vesien- ja merenhoidon toimenpideohjelmat ja niitä tukevat strategiat täysimääräisinä ja aikataulussa.
- ✓ Täydentää mereisten kansallispuistojen verkostoa perustuen vedenalaisen luonnon monimuotoisuusinventaarioon (VELMU).
- ✓ Saattaa valmiiksi kaikkien mertensuojelualueidensa hoito- ja käyttösuunnitelmat ja arvioida suunnitelmien tehokkuutta vedenalaisen luonnonsuojelun näkökulmasta.
- ✓ Edistää Itämeren laajuisen, ekologisesti yhteneväisen suojelualueverkoston syntyä Itämeren suojelukomissio Helcomissa.
- ✓ Kohdentaa maatalouden ympäristöohjelman toimenpiteet kuormittavimmille alueille.

Tavoite 14: Vedenalainen elämä

– Rannikkoekosysteemien suojelua tarvitaan niin Suomessa kuin maailmalla. Merten suojelu on tärkeää luonnon monimuotoisuuden sekä ihmisten ruokaturvan takaamiseksi.

WWF Suomi

PAIKALLINEN SUOSITUS: Sinisen talouden pohjana toimivat meren eri käyttömuodot tulee sovittaa yhteen maakuntatason merialuesuunnittelulla.

Rannikkokuntien jätevedenkäsittelyn tehostamiseen tulee käyttää parasta olemassa olevaa teknologiaa. Uhanalaisten vaelluskalojen mahdollisuus luontaiseen elinkierto on palautettava esimerkiksi vaellusesteet poistamalla.

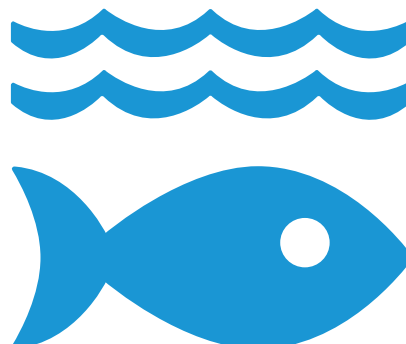
TILANNE NYT: Merialuesuunnittelu on vasta alkamassa Suomessa. Kansallisen merialuesuunnittelun vahvistava lainsäädäntö astui voimaan syksyllä 2016, mutta se luo hyvin löyhän viitekehyksen käytännön toteutukseen. Lainsäädännössä kuitenkin viitataan siihen, että merialuesuunnittelun yhtenä tavoitteena tulee olla meren hyvän tilan saavuttaminen. Suomen virallinen tavoite on olla ravinteiden kierrätyksen mallimaa vuoteen 2020 mennessä. Valtaosa vaelluskalojen lisääntymisjoista on padottu ja kalakanat selviävät pääosin istutusten avulla.

HUOMISEN SUOMI: Vastakkainasettelu meren eri käyttömuotojen välillä on poistunut, ja suojelulle on löytynyt tilansa. Sinisestä sekä kiertotaloudesta on tullut Suomen kestävä kehityksen tukipilari. Piste- ja hajakuormitus ei uhkaa jo saavutettua vesien ja meren hyvää ekologista tilaa. Kalojen vaellusesteet on poistettu tai ohitettu merkittävässä vaelluskalavesistöissä ja kalojen lisääntymisalueita on ennallistettu.

“Valtaosa vaelluskalojen lisääntymisjoista on padottu ja kalakanat selviävät pääosin istutusten avulla.”

Kuntien ja maakuntien tulee:

- ✓ Resurssoida alueensa vesienhoitosuunnitelmien toteutus vesien hyvän tilan saavuttamiseksi.
- ✓ Osallistaa sidosryhmät vahvasti merialuesuunnitteluun.
- ✓ Ottaa merialuesuunnittelussa ja rantojen maankäytössä huomioon vedenalaisen luonnon monimuotoisuusinventaarista saatu tieto ja tiedon puuttuessa noudattaa varovaisuusperiaatetta.
- ✓ Hankkiutua eroon turhista padoista ja muista kalojen vaellusesteistä.

Tavoite 17: Yhteistyö ja kumppanuus

– Kestävän kehityksen saavuttaminen vaatii kaikkien osallistumista ja riittäviä resursseja.

Kepa

GLOBAALI SUOSITUS: Suomen tulee edistää kestävä kehitystä tukevan politiikkajohdon mukaisuuden toteuttamista, seuranta ja arviointia. Tavoitteiden toteuttaminen vaatii eri toimijoiden välisiä kumppanuuksia ja yhteistyötä. **Suomen on ohjattava 0,7 prosenttia bruttokansantulostaan kehitysyhteistyöhön kansainvälisen sitoumuksensa mukaisesti.** Suomen tulee edistää sitä, että globaali talous ja eri rahoitusvirrat tukevat kestävä kehitystä.

TILANNE NYT: Vuonna 2017 varsinainen kehitysyhteistyö on 528 miljoonaa euroa. Kokonaisuudessaan Suomen kehitysyhteistyö on 881 miljoonaa euroa, eli 0,39 prosenttia bruttokansantulosta⁴⁷. Suomen kaikkein köyhimmille maille suunnattu kehitysyhteistyörahoitus on putoamassa rajusti vuonna 2015 myönnetystä 0,22 prosentista BKTL:stä arviolta vain 0,16 prosenttiin vuonna 2017. Valtavat leikkaukset vaikuttavat miljoonien kaikkein köyhimpien ihmisten elämään. Ne rapauttavat myös Suomen kansainvälistä mainetta globaalista vastuusta kantajana. Teot puhuvat sanoja voimakkaammin. Suomi leikkasi apuaan keskellä historian pahinta humanitaarista kriisiä ja rampautti kykyämme puuttua ongelmiin niiden syntysijoilla. Pitkjänteinen kehitysyhteistyö on nyt entistä tärkeämpää. Suuret ja äkkinäiset heilahtelut kehitysyhteistyön resursseissa tai painopisteissä vaarantavat toiminnan laatua ja tuloksellisuutta.

Kehitysyhteistyön määrärahojen osuuden bruttokansantulosta (BKTL) arvioidaan pysyvän noin 0,4 prosentin tasolla koko hallituskauden ajan. Suomi jää kauaksi tekevästään kansainvälisestä 0,7 prosentin sitoumuksesta, jonka naapureistamme Norja, Ruotsi ja Tanska ovat jo aika päiviä sitten ylittäneet ja ylläpitäneet myös taloudellisesti vaikeina aikoina. Vaikka hallitus ohjelmassaan sitoutuu 0,7 prosentin tavoitteeseen pitkällä aikavälillä, pudottaa se nykyisellä leikkauspolitiikallaan Suomen pois pohjoismaisesta viiteryhmästä.

⁴⁷ Valtion talousarvioesitys 2017. http://budjetti.vm.fi/indox/tae/2017/valtiovarainministerionKanta_tae_2017.jsp

Suomen kehityspolitiikka painottaa entistä vahvemmin kehitysmaiden oman rahoituspohjan vahvistamista. Elokuussa 2016 julkistettiin Kehitys ja verotus -toimintaohjelma vuosille 2016–2019. Ohjelma nostaa esiin kansalaisyhteiskunnan tärkeän roolin tilivelvollisuuden lisääjänä. Suomi ei kuitenkaan tue kehitysmaiden tasa-arvoista osallistumista kansainvälistä verotusta koskevaan päätöksentekoon puoltamalla YK:n verokomitean mandaatin vahvistamista. Toisaalta on myönteistä, että Suomi edistää kumppanuuksia tukemalla sidosryhmien väliseen yhteishallintoon perustuvan kaivos- ja öljyalan EITI-standardin toimeenpanoa.

Hallitus esittää päästöhuutokauppatulojen ohjaamista takaisin energiaintensiiviselle teollisuudelle kompensatona. Samaan aikaan kun Suomi on sitoutunut kunnianhimoisiin ilmastotoimiin, leikataan Suomen kansainvälistä ilmatorahoitusta osana kehitysyhteistyön budjettia ja rahaa

“ Eri sektoreiden sitoutuminen kestävän kehityksen johdonmukaiseen toteuttamiseen ja siitä käytävään dialogiin on vielä kaukana toivottavasta. ”

ohjataan saastuttavalle teollisuudelle. Yritysten houkuttelemisen mukaan kehitysyhteistyöhön ja oman kaupallisen edun korostaminen on nostettu Suomen kehityspolitiikan uudeksi painopisteeksi. Hallituksen toiveikkaana ajatuksena on, että yrityksille suunnattu julkinen kehitysyhteistyöraha vivuttaa lisäresursseja kestäväan kehitykseen. Asiasta ei kuitenkaan ole varmaa näyttöä ja hallituksen arviot kehitysyhteistyöstä ja -kysymyksistä kiinnostuneista suomalaisista yrityksistä vaikuttavat ylimitoitetuilta. Yksityinen sektori toimii luontevimmin kasvavissa talouksissa ja keskitulon maissa.

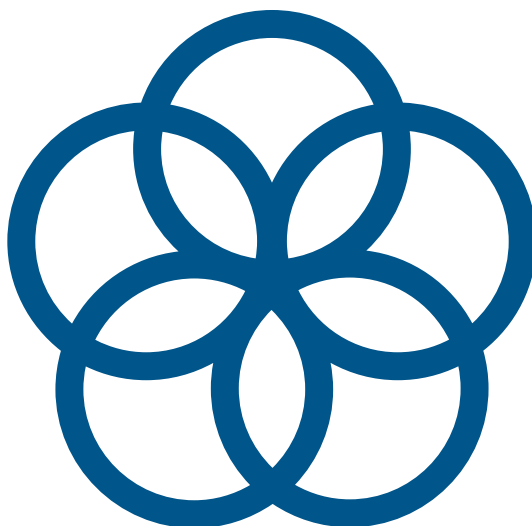
Eri sektoreiden sitoutuminen kestävän kehityksen johdonmukaiseen toteuttamiseen ja siitä käytävään dialogiin on vielä kaukana toivottavasta. Asioiden keskinäisen riippuvuuden ja esimerkiksi kuntatason päätöksenteon globaalien vaikutusten ymmärtäminen vaativat edelleen työstöä.

HUOMISEN SUOMI: Poliittikkatoimet tukevat toisiaan ja mahdollistavat kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamisen. Ne huomioivat sosiaalisen ulottuvuuden, ympäristön, talouden, hallinnon ja kulttuurin tasapainoisesti. Poliittikkojen vaikutusten etukäteisarvioinnissa huomioidaan niiden mahdolliset vaikutukset ympäristön kantokykyyn sekä muiden valtioiden ja tulevien sukupolvien edellytyksiin saavuttaa ja ylläpitää kestäväen kehityksen elementtejä. Suomi noudattaa kestäväen kehitystä tukevaa poliittikkajohdonmukaisuutta, kehitysrahoitus pohjautuu kumppan maiden tarpeisiin ja yritykset on velvoitettu toteuttamaan osaltaan Agenda 2030-ohjelman tavoitteita.

Julkinen kehitysrahoitus vahvistaa eri toimijoiden välistä kumppanuutta ja yhteistyötä sekä mahdollistaa monimuotoisen kansalaisyhteiskunnan työskentelyn kestäväen kehityksen edistämiseksi globaalisti.

Suomen tulee:

- ✓ Julkaista konkreettinen suunnitelma ja aikataulu kehitysyhteistyömäärärahojen nostamisesta 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta ja sitoutua sen toimeenpanoon.
 - ✓ Ohjata kehitysyhteistyöstään vähintään 0,2 prosentin bruttokansantulo-osuus kaikkein köyhimmille, eli LDC-maille kansainvälisten sitoumuksiensa mukaisesti.
 - ✓ Varmistaa, että samat kehityspoliittikan tavoitteet sekä tuloksellisen toiminnan pelisäännöt – avoimuus ja tilivelvollisuus – koskevat kaikkia, myös yksityisen sektorin tukea.
 - ✓ Arvioida ja tiedottaa julkisella rahalla tehtyjen sijoitusten kehitysvaikutuksista ja niitä ohjaavista kriteereistä.
 - ✓ Kansalaisyhteiskunnan toimintatila on kaventunut huolestuttavasti. Suomen tulee aktiivisesti tukea kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia ja työtä globaalisti.
-

Tavoite 17: Yhteistyö ja kumppanuus

– Kestävän kehityksen saavuttaminen vaatii kaikkien osallistumista ja riittäviä resursseja.

Kepa

KANSALLINEN SUOSITUS: Suomessa on toimiva dialogi julkisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan välillä. **Suomen on jatkossakin mahdollistettava riippumattoman, osaavan ja aktiivisen kansalaisyhteiskunnan toiminta.** Kestävän kehityksen tavoitteiden arviointi on sisällytettävä johdonmukaisesti kaikkeen lainsäädäntötyöhön ja päätösten toimeenpanoon. Seurannassa on hyödynnettävä ja kehitettävä hyvinvoinnin mittareita, jotka eivät perustu vain bruttokansantuotteeseen.

TILANNE NYT: Kansalaisjärjestöjen rahoitusta on leikattu laajalti. Esimerkiksi ihmisoikeus- ja rauhantyötä uhkaa rahoituksen loppuminen. Tuen loppuminen koskee järjestöjä, jotka tekevät muun muassa rauhankasvatustyötä, kouluttavat opettajia ja nuorisotyöntekijöitä rasminvastaiseen työhön ja toimivat ihmisoikeussopimusten toimeenpanon asiantuntijoina Suomessa. Yhteiskunnallista hyötyä tuottavien järjestöjen riittävä tukeminen julkisin varoin on integraali osa pohjoismaista hyvinvointiyhteiskunnan mallia, jota on ylipäästi tarjottu esimerkiksi muille maailman maille, joissa kansalaisten toimintaedellytyksiä ei ymmärretä yhteiskunnan yhteiseksi eduksi. Kriittinen kansalaisyhteiskunta, ihmisten osallistuminen ja päättäjien vastuu suoraan kansalaiselle ovat olleet osa kansallista menestystarinaamme köyhästä agraarivaltiosta korkean ja kohtuullisen tase-arvoisen elintason maaksi.

Kestävän kehityksen näkökulmasta Suomi toimii tällä hetkellä monella alalla epä johdonmukaisesti: rajat suljetaan, kehitysrahoitus suuntautuu yrityksille ja biotalousbuumilla hidastetaan ilmastonmuutoksen torjumista sekä kiihdytetään metsälajien uhanalaistumista. Suomi vie myös aseita kyseenalaiseen maihin kuten Turkmenistaniin.

Suomessa ei ole vielä käytössä muita hyvinvoinnin mittareita, kuin bruttokansantuotteeseen perustuva. Kestävää kehitystä ei niin ikään ole vielä johdonmukaisesti sisällytetty päätöksenteon seurantaan.

“ Ihmisoikeus- ja rauhantyötä uhkaa rahoituksen loppuminen. ”

HUOMISEN SUOMI: Kestävän kehityksen tavoitteiden seuranta järjestelmän kunnianhimon ja toteutettavuuden varmistamiseksi seurantaan on varattu riittävät resurssit. Hyvinvointia kattavasti arvioivien mittareiden kehittämistä on jatkettu ja kestävän kehityksen tavoitteiden seuranta järjestelmää käytetään mittareiden testaamiseen.

Eduskunnan ja hallituksen tilivelvollisuutta kestävän kehityksen toimeenpanossa seurataan tarkasti muun muassa hallituskauden puolivälissä sekä ennen kunkin hallituskauden loppua tehtävillä julkisilla raporteilla. Erityisesti resurssien jakoon vaikuttavilla valtiovarain- ja talousvaliokunnalla on vahva rooli kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanossa.

Kansalaisjärjestöjen tärkeää työtä eri kestävän kehityksen sektoreilla tuetaan taloudellisesti.

Suomen tulee:

- ✓ Ottaa kestävän kehityksen vaikutusten arviointi osaksi kaikkea poliittista päätöksentekoa kunta-, maakunta- ja valtakunnan tasolla.
- ✓ Sisällyttää kestävän kehityksen tavoitteet osaksi valtion budjettia.
- ✓ Purkaa epä johdonmukaisia päätöksiä aktiivisesti ja tarkastella jo tehtyjen päätösten vaikutusta kestäväan kehitykseen.
- ✓ Huolehtia kansalaisyhteiskunnan ja sidosryhmien osallisuudesta kestävän kehityksen toimeenpanossa takaamalla resurssit sekä osallistumismahdollisuudet. Kestävän kehityksen seurannan evaluaatio on käsiteltävä selontekona eduskunnassa laajan ja moniäänisen keskustelun varmistamiseksi.

Tavoite 17: Yhteistyö ja kumppanuus

– Kestävän kehityksen saavuttaminen vaatii kaikkien osallistumista ja riittäviä resursseja.

Kepa

PAIKALLINEN SUOSITUS: Kestävän kehityksen tavoitteista ja niiden toimeenpanosta on jaettava tietoa eri väestöryhmille kautta maan. Kuntalaisten roolia tavoitteiden toteuttamisessa ja seurannassa sekä henkilökohtaisella että paikallisella tasolla tulee vahvistaa.

TILANNE NYT: Kuntien julkiset hankinnat ovat merkittävä tekijä kestävän kehityksen edistämässä. Konkreettiset ostot kuten kouluruoka ja viheristutukset tai tapahtumien järjestäminen ovat kaikki isoja valintoja. Kestävän kehityksen huomioiminen niiden osalta vaatii kuitenkin tavallisen kilpailutuksen lisäksi laajempaa osaamista ja ainakin alkuvaiheessa myös lisäresursseja.

Korruptiota on myös Suomessa: Viranomaisten riippumattomuuden ja teollisuus- ja kaavoitushankkeiden tietojen avoimuuden seuranta mahdollistavat paikallistasolla kuntalaisten osallisuuden vahvistamisen.

“ Konkreettiset ostot kuten kouluruoka ja viheristutukset tai tapahtumien järjestäminen ovat kaikki isoja valintoja. ”

Hallituksen nykyinen leikkauspolitiikka näkyy myös kunnissa: muun muassa koulutuksesta on leikattu rajusti, mikä osaltaan vaikuttaa kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumiseen.

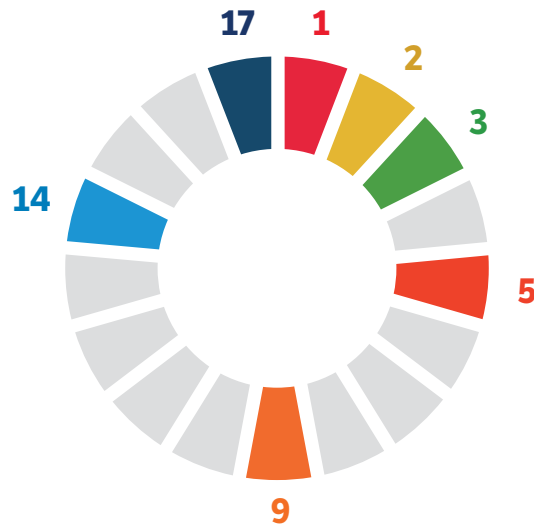
Kansalaisyhteiskunta on erityisen tärkeässä osassa kestävän kehityksen viestinnässä kansalaisille. Viestintä on kiinteä osa Agenda2030 -ohjelman toimeenpanoa, ja siihen on varattava riittävät resurssit.

HUOMISEN SUOMI: Agenda 2030 tuo jokaisen kuntalaisen tietoisuuteen, että olemme osa yhteistä maailmaa ja että voimme kuntatasonkin päätöksenteossa vaikuttaa maailman tilaan. Tietoisuus kestävästä kehityksestä näkyy kaikilla tasoilla päätöksenteosta koulujen ja päiväkotien toimintaan. Kestävän elämäntavan ja osallisuuden edistäminen on osa varhaiskasvatuksen ja koulutuksen suunnitelmia ja toteutusta sekä täydennyskoulutusta.

Suomalaiset kunnat ovat oivia kumppaneita kehittyvien maiden paikallishallinnoille. Kestävän kehityksen tavoitteet tarjoavat entistä parempia mahdollisuuksia vuorovaikutukselle ja hyvien kokemusten jakamiselle.

Kuntien ja maakuntien tulee:

- ✓ Nostaa kestävä kehitys kiinteäksi osaksi tulevaisuusstrategioitaan.
- ✓ Sisällyttää kestävän kehityksen tavoitteet osaksi kunnan budjettia.
- ✓ Mahdollistaa riippumattoman, osaavan ja aktiivisen kansalaisyhteiskunnan toiminta muun muassa tarjoamalla ilmaisia tiloja ja perustamalla starttirahaston, josta pienetkin yhdistykset ja kansalaisryhmät voivat hakea rahaa kestävästä kehityksestä edistävillä hankkeilla.

Kansalaisyhteiskunnan raporttisarjan ensimmäisessä osassa käsitellään tavoitteet:

Tavoite 1: Ei köyhyyttä

Tavoite 2: Ei nälkää

Tavoite 3: Terveysttä ja hyvinvointia

Tavoite 5: Sukupuolten tasa-arvo

Tavoite 9: Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja

Tavoite 14: Vedenalainen elämä

Tavoite 17: Yhteistyö ja kumppanuus

